

Samrådsredogörelse

Detaljplan för del av Geografiboken1 m.fl. i stadsdelen Abrahamsberg, S-Dp 2018-18571

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund.....	2
Förslagets syfte och huvuddrag.....	2
Hur samrådet bedrivits	2
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden.....	3
Allmänt om förslaget och utvecklingen	3
Samrådet och planprocessen	5
Arkitektur och gestaltning	6
Kulturmiljö	8
Naturvärden, parker och grönområden.....	9
Gårdsmark	11
Barnperspektiv	12
Gator och trafik	13
Teknisk försörjning.....	16
Olägenheter för grannar	19
Hälsa och säkerhet	20
Miljö- och klimataspekter	23
Övriga frågor	24
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	24
Föreslagna förändringar.....	25
Inkomna synpunkter	26
Statliga och regionala myndigheter och förbund	26
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	28
Övriga remissinstanser	35
Sakägare enligt fastighetsförteckning	35
Övriga, ej sakägare	50

Sammanfattning

Planen syftar till att skapa förutsättningar för ett vård- och omsorgsboende innehållande cirka 80 bostäder. Planförslaget sändes ut på samråd 2020-03-24 – 2020-05-05. Under samrådet har 54 yttranden inkommit. Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget men framför synpunkter avseende dagvatten, buller, trafik, utformning och landskap. Flera boende, främst i de tre byggnaderna intill planområdet har framfört synpunkter medan få övriga boende har haft invändningar mot planförslaget.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Synpunkterna berör främst trafik, barnkonsekvenser, gårdsutformning och byggnadshöjd. Boende ifrågasätter placeringen av byggnaden och är kritiska till planförslaget.

Med anledning av de synpunkter som framförts under plansamrådet föreslås följande frågor att studeras vidare. Trafiklösningen studeras vidare för att säkerställa en säker trafikföring.

Barnkonsekvensanalysen utvecklas så att även de boende barnen inkluderas. Naturvärdesinventering kompletteras med del om fladdermöss. Möjligheten att reglera bevarande av träd inom gårdsmarken provas. Gårdsmarkens fördelning av ytor mellan fastigheterna ses över så att de boende får mer yta, förslagsvis central trädbevuxen del med klipphällar.

Hanteringen av dagvatten och skyfall utvecklas och preciseras. Bullerutredning utvecklas för att innehålla del om vibrationer och del som beskriver tysta uteplatser. Del om hantering av markföroreningar klargörs i planbeskrivning. Parkering för rörelsehindrad, besöks- och cykelparkering redovisas i parkeringsutredningen. Busshållplatsens placering och mått klargörs i dialog med SL. Planförfarandet ändras till standardförfarande från normalt förfarande. Ytterligare mindre justeringar i gestaltningen kan bidra till att förfinas projektet och dess påverkan på stadsbilden.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Planarbetet syftar till att skapa förutsättningar för ett vård- och omsorgsboende, innehållande 80 bostäder i Abrahamsberg, på en plats som idag främst utgörs av en markparkering. Syftet är även att området ska utvecklas till en sammanhållen arkitektonisk helhet där bebyggelsen anpassas till sin omgivning i skala och utformas med en gestaltning av hög kvalitet. Gestaltningen av den föreslagna bebyggelsen ska inspireras av Abrahamsbergs bebyggelse och natur.

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 2020-03-24 – 2020-05-05. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i Bromma 24 mars

2020. Stadsbyggnadskontoret beslutade att under delar av 2020 inte hålla publika möten under samrådstiden.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om förslaget och utvecklingen

Exploateringskontoret är positiva till planen och utvecklingen av bostäder för vård- och omsorgsboende inom Geografiboken 1 m.fl. Stadsmuseet tillstyrker planförslaget. Bromma stadsdelsnämnd ställer sig i grunden positiv till förslaget och välkomnar detta tillskott av vård- och omsorgsbostäder till stadsdelen. Trafikkontoret ser positivt på den planerade bebyggelsen. De menar att projektet kan höja den upplevda tryggheten hos människorna som rör sig i området i och med den planerade förtätningen. Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan. Skönhetsrådet finner att platsen, som i huvudsak redan är hårdgjord, lämpar sig väl för bebyggelse. Västerled är i översiktsplanen utpekad som ett s.k. urbant stråk och förutsätts stärkas rumsligt med ny bebyggelse. Liksom vid andra s.k. urbana stråk saknar skönhetsrådet en sammanhållen idé om hur gaturummet ska utvecklas och vilka andra ambitioner staden har än att enbart bebygga gatans sidor. En större samordning av de redan föreslagna kompletteringsprojekten längs gatan vore välgörande. Trots denna brist finner rådet att förslagets förtjänster är stora. De tillkommande volymerna har komponerats så att de, sin storlek till trots, väl korresponderar med den närliggande smalhusbebyggelsen. Rådet framför vidare att detaljeringsgraden är genomgående hög i förslaget och lämpliga material används i byggnadens fasader. Rådet bedömer att förslaget, tack vare sin förhållandevis modesta höjd inte medför negativa konsekvenser för det angränsande riksintresset Olovslund.

Bevara Bromma grönt är positivt inställda till att det föreslås ett vård- och omsorgsboende då det finns ett behov i stadsdelen. Flera boende är emot förslaget. Flera boende framför att det finns andra platser som är mer lämpade att bebygga t.ex. på andra sidan Abrahamsbergsvägen där det idag är en provisorisk förskola, dels pga. att det bor barn i angränsande byggnader, dels om verksamheten för vård- och omsorgsboende är lämplig där då de äldre anses behöva en lugn miljö. Boende anser att det saknas information om vilka konsekvenser förslaget har på de boende. Flera boende ifrågasätter byggnadens fotavtryck. Boende anser att

det är fel att urbanisera Västerled. En boende anser att det inte blir rimliga boendeförhållande enligt BBRs krav. En boende framför att det är det i stället är bättre med mindre byggnadsvolymer och enheter för vårdboende som anses passa in i området bättre. En boende ifrågasätter hur hyresvärden ska klara att underhålla ytterligare en byggnad när de inte underhåller befintliga. En boende anser att om äldreboende planeras i del av fastigheten så är det lika bra att göra allting till äldreboende då det förstör miljön för barnfamiljer. Boende hänvisar till 4 kap 4 § i plan- och bygglagen (1987:10) och anser att konsekvenser för förslaget inte framgår, främst konsekvenserna för barnen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Den äldre befolkningen beräknas öka i Stockholm och fler platser för vård- och omsorgsboende är därför nödvändiga för den långsiktiga planeringen. Planförslaget berör endast aktuellt planområde, bebyggelse och förtätning i andra områden eller delar av staden hanteras inte i denna detaljplan. Mot bakgrund av Stockholms stads mål om att 140 000 nya bostäder ska byggas fram till 2030, ser stadsbyggnadskontoret att det är motiverat att gå vidare med planeringen av planförslaget. En växande stad med ytterligare fler bostäder och en växande befolkning skapar behov av vårdplatser.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att området som idag utgörs av främst parkeringsplats samt naturområden på kvartersmark är en lämplig plats för denna förtätning. Västerled är utpekad i översiktsplanen som ett urbant stråk vilket även motiverar planförslaget, därtill är det fördelaktigt att genomföra förtätningar i anslutning till befintlig infrastruktur. Det är nödvändigt att delar utanför parkeringsplatsen integreras i planförslaget för att skapa en bra struktur och helhet. Genomförandet av planförslaget kommer belasta ytor kring byggnaden. Hur detta påverkar omgivningen går inte att bekräfta i planprocessen, utan hanteras i genomförandet. I fortsatt planarbete utreds det eventuella n-märkning av träd inom fastigheten för att säkerställa de ambitioner som finns gällande att bevara grönska centralt inom fastigheten går därför inte att säkerställa. Detta behöver dock vägas mot ett genomförandeperspektiv.

Planområdet begränsas av Västerled, Abrahamsbergsvägen och befintliga byggnader inom fastigheten Geografiboken 1. Byggnaden placeras längs med Västerled för att skapa förutsättningar för utveckling av ett urbant stråk på sikt. För ytterligare motivering kring byggnadens utformning hänvisas till svar under ställningstagande för arkitektur och gestaltning. De konsekvenser som är studerade beskrivs i planbeskrivningen under kapitel för konsekvenser. Vissa frågor hanteras inte i en detaljplan t.ex. buller

under byggtiden. För svar gällande genomförandefrågor se under olägenheter för grannar. För svar gällande barnkonsekvenser se barnperspektiv. Vissa av frågorna kommer att studeras vidare till granskningsskede vilket även kan innebära en ändrad bedömning av konsekvenserna.

Samrådet och planprocessen

Flera boende anser att Efibs kommunikation med boende har varit bristfällig och missvisande. Bristfällig då det endast kommunicerats vid ett tillfälle i september 2019 och inte inför samrådstiden. Missvisande då förslaget tar större del av området i anspråk än enbart parkeringsytan, som tidigare anses ha kommunicerats, samt att trafiklösningar och gård tar mer plats än förväntat. Boende vill veta vilket ansvar Efib har att informera de boende under planprocessen. Det ifrågasätts varför boende inte frågats inför projektets utveckling. Boende menar att konsekvenserna och innebörden av konsekvenserna för förslaget inte framgår, främst konsekvenser för barn. En boende anser att det varit en odemokratisk process då det varit svårt att få tillgång till information. En boende anser att det kan finnas jäv i processen mellan hyresvärden, byggaktören samt processen hos stadsbyggnadskontoret gällande hantering av byggplaner, analyser samt att man försökt minimera synpunkter från boende. En boende anser att beslutet att ta fram ett planförslag eventuellt bara gynnar Efib.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planprocessen genomgår flera skeden under framtagande av en detaljplan, däribland samråd då remissinstanser, kommunala förvaltningar, samt enskilda ges möjlighet att lämna synpunkter på förslag till detaljplan. Efter samråd gör stadsbyggnadskontoret en avvägning mellan olika intressen, allmänna såväl som enskilda. Därefter görs de justeringar som anses lämpliga på planförslaget och/eller utredningsmaterialet, detta presenteras sedan som ett granskningsförslag. Vid utställning av granskningsförslaget ges remissinstanser och enskilda åter möjlighet att lämna synpunkter på planförslaget. Att lämna en synpunkt innebär inte att granskningsförslaget kommer revideras enligt synpunkten, utan olika synpunkter och intressen vägs gentemot helheten. Likväl behöver enskilda utredningar vägas gentemot förslagets helhet och generella utformning. Det är t.ex. därför inte en enskild utredning som utgör hur planförslaget utformas, utan flera olika aspekter som påverkar förslagets utformning.

Information om samrådet har gjorts i enlighet med stadens riktlinjer och PBL:s krav. Samrådsbrev har skickats ut enligt

fastighetsförteckning till berörda samt annonserats i lokaltidningen. Samrådsförslaget har funnits tillgängligt i Tekniska nämndhuset samt på stadens hemsida. PBL:s bestämmelser riktar sig till kommunen, inte till fastighetsägaren. Efib har således inget ansvar att informera sina hyresgäster om planprocessen, det är däremot önskvärt. Att arrangera ett samrådsmöte är inte ett krav enligt PBL men görs vanligtvis av Stockholms stadsbyggnadskontor med undantag för delar av året 2020, på grund av corona pandemin. De konsekvenser som är studerade beskrivs i planbeskrivningen under rubriken konsekvenser och bemöts nedan under specifikt indelade ställningstaganden.

Efib kommer att ha en dialog med de boende inom fastigheten i fortsatt planarbete.

Arkitektur och gestaltning

Bromma stadsdelsnämnd anser att den tänkta invändiga utformningen av byggnationen, enligt den bifogade ritningen, resulterar i avdelningar med långa korridorer. Dessa korridorer kan vara svåra att avdela och skapar snarare en institutionskänsla istället för en hemlik miljö. Vid inredningen av byggnationen bör hänsyn tas till aktuell forskning avseende färg, ljus och belysning samt akustik. Bromma stadsdelsnämnds pensionärsråd framför via särskilt utlåtande från M, L, MP, C och KD att förslaget är som en monolit ut mot Västerled och pensionärsrådet ser helst att byggnaden sänks och eller delas upp och får en mer öppen karaktär ut mot Västerled. Förutom den stora storleken har rådet synpunkt på att planlösningen med korridorer och få utspridda sociala ytor gör att intrycket blir att boendet blir överinstitutionaliserat. Rumsplanen behöver brytas upp med fler sociala punkter och med minsta möjliga mängd korridor. Både storlek på boendet och planlösningen är något rådet starkt avråder ifrån gällande vård- och omsorgsboenden. Storleken på byggnaden jämfört med grönytorerna gör också att det som beskrivs som park egentligen bara är en liten förgård mellan ny byggnad och befintliga hus. Vikten av att såväl förgårdsmark som att skalan anpassas till omgivande bebyggelse kan inte nog understrykas.

Flera boende anser att bebyggelsen är för stor då det tar större delar än själva parkeringsplatsen i anspråk och påverkar de boende samt anser att byggnaden inte efterliknar bebyggelse i smalhusområdet sätt till täthet, grönytor och avstånd mellan byggnaderna. Dessa egenskaper anses skapa trivsel, möjlighet till rekreation och hälsa. Flera boende önskar att det endast byggs på parkeringsytan för att spara grönområdet, och att äldreboendet är stort och byggs nära inpå och att det istället blir lägre och mindre. Enstaka boende anser

att byggnaden inte passar in längs Västerled sätt till skala och skalans förhållande till smalhusområdet och villaområdet.

Boende anser att flygeln mot Abrahamsbergsvägen innebär att innergården kommer upplevas mörk och instängd, samt att planförslaget förstör utsikten för de boende. Boende hänvisar till att förslaget inte mött de ställningstaganden kring anpassning som stadsbyggnadskontoret redovisat i start-PM. En boende har inkommit med ett alternativt förslag.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Byggnadens innehåll beskrivs i planbeskrivningen under rubriken planförslag. Den föreslagna byggnadens storlek är anpassad efter verksamhetens behov.

De krav på utformning och bemanning som finns gör att de vård- och omsorgsboenden som byggs är väldigt lika varandra i lägenhetsstorlekar, antal lägenheter, gemensamma ytor, personalutrymmen med mera. Det är därför svårt att minska storleken av en byggnad ämnad för detta ändamål. Den storlek på vårdboendet svarar mot de krav som nu gäller, inte minst kring bemanning. Träd och annan växtlighet på förgårdsmark och gård anses kunna göra att huset upplevs mindre dominant i likhet med annan bebyggelse i Abrahamsberg.

Gällande planlösningen så är detta inget som detaljplanen kan reglera. Korridorsutformningen skulle kunna brytas upp med sociala ytor. Samtidigt påpekas att föreslagen lösning ser till att nyttja gavlarna till de allmänna ytorna på ett förtjänstfullt sätt. Där fönster i flera riktningar möjliggörs samt har en studerad placering av balkonger. Balkongerna för ett vårdboende är större än vanliga balkonger, varpå de i planförslaget är inbyggda balkonger. På detta sätt blir de inte ett alltför störande element i stadsbilden i Abrahamsberg som annars karaktäriseras av just nätta enklare balkonger, vilket inte är möjligt för storleken av balkong som behövs till vårdboendet. Hur planlösningen blir beror även på den vårdtagare som ämnar att driva boendet. De olika vårdtagarna har specifika krav för hur de upprättar vårdboendena.

Byggnadens fotavtryck är något större än den befintliga parkeringen och därtill finns behov för trafik- och landskapsytor vilket gör att omgivande kvartersmark påverkas. I start-PM för ärendet framgår ungefärligt fotavtryck av en tidig skiss vilket har vissa likheter med planförslaget i samråd. Skissen har bearbetats vidare och resulterat i planförslaget vilket stadsbyggnadskontoret anser vara ett acceptabelt fotavtryck.

Stadsbyggnadskontoret anser att byggnaden ansluter till omgivande bebyggelse i förhållande till volym och utformning på ett acceptabelt sätt. Befintliga byggnader i området avviker från smalhusområdet Abrahamsbergs utformning. När angränsande byggnader uppfördes på 90-talet fanns nya behov och sätt att bygga på därför de också ser annorlunda ut än de funktionalistiska smalhusen runt omkring i Abrahamsberg. På samma sätt innefattar planförslaget ett nytt behov och därför ser strukturen annorlunda ut. Precis som 90-tals byggnaderna konsekvent har gavelmotiv för att lätta upp skalan på byggnaderna, har även planförslaget ett liknande grepp i sin volymhantering för att lätta upp den uppfattade skalan på byggnaden. Gavlarna smalnar av och byggnadens placering möjliggör förgårdsmark vilket är ett karaktäristiskt drag i Abrahamsberg. Måttan mellan befintliga byggnader och förslaget skiljer sig från omgivande område, det är tätare bebyggt än omgivande Abrahamsberg. I översiktsplanen är Västerled utpekad som ett urbant stråk. Att bebygga delar och skapa en mer urban karaktär längs Västerled motiverar en större täthet enligt planförslaget.

Fyra våningsskalan bedöms acceptabel då den ansluter till närliggande byggnader och till Abrahamsbergs redan förtätade delar. Byggnaderna i Abrahamsberg är generellt tre våningar, men varierar i den kuperade terrängen. Där terrängen tillåter förekommer fler våningar samt garage i bottenplan. Befintliga byggnader inom fastigheten Geografiboken 1 är fyra våningar och på andra förtätade platser i Abrahamsberg är den generella skalan fyra våningar. Kring Abrahamsbergs centrum finns även ny högre bebyggelse.

Kulturmiljö

Stadsmuseet anser att förgårdsmark med grönska mot Västerled och Abrahamsbergsvägen är viktig för att undvika ett alltför stadsmässigt intryck i ytterstadsområdet. Växtligheten gör även att de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna Olovslund och Ålsten inte påverkas i så stor utsträckning. Skönhetsrådet bedömer att förslaget, tack vare sin förhållandevis modesta höjd inte medför negativa konsekvenser för det angränsande riksintresset Olovslund.

Boende instämmer inte i stadsbyggnadskontorets bedömning att en kulturmiljöutredning eller konsekvensanalys för kulturmiljön inte behöver göras och menar att bebyggelsen inte matchar områdets bebyggelseideal och att bebyggelsen är för tät i förhållande till området.

Boende anser att bebyggelsen inte matchar tidigare bebyggelses ideal med smalus eller luftig karaktär mellan husen samt anser att

tätheten skär sig mot all bebyggelse i Abrahamsberg, Olovslund och Ålsten, samt hänvisar att detta står till trots mot PBLs angivelser enligt PBL (1987:10) 3 kap 12 § och 13 §.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer att en kulturmiljöutredning eller konsekvensanalys för kulturmiljön inte är nödvändig. Stadsmuseet tillstyrker planförslaget och framför inget behov av en kulturmiljöutredning. För svar om anpassning se del om arkitektur och gestaltning.

Naturvärden, parker och grönområden

Miljö- och hälsoskyddsnämnd, MHN, anser att så många träd som möjligt inom planområdet bör bevaras, särskilt äldre tallar och ekar, för att gynna arter knutna till dessa träd. Även blommande och bärande träd och buskar är bra att spara. Träd som fälls kan med fördel sparas och placeras ut i närområdet som så kallade faunadepåer som kompensation för de naturvärden som går förlorade i och med exploateringen. Bromma stadsdelsnämnd framför att utemiljön är av stor betydelse. Att kunna vistas ute på en anpassad markyta resulterar i mer tillfredsställelse än om man endast är hänvisad till utevistelse på en balkong. Stadsmuseet bedömer att planförslaget kan tillstyrkas och är positiva till att naturmark inom fastigheten sparas så långt som möjligt då den befintliga marken med tallar och berg i dagen är typisk för Abrahamsberg.

Växtligheten gör även att de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna Olovslund och Ålsten inte påverkas i så stor utsträckning.

Stadsutvecklingsenheten ser vidare positivt på att gångstråket som idag är bakom bullerplank genom förslaget blir mer tillgängligt för allmänheten.

Boende anser att det olämpligt att bygga här pga. påverkan på djurlivet. Däribland påverkan på salamander och groddjur, samt menar att salamanderinventeringens slutsatser är inkorrekta och anser att den behöver kompletteras för att säkerställa att projektet inte riskerar en skyddad art enligt skyddsförordningen och som är upptagen i EU:s habitatsdirektiv. Upplyser om skillnad i information i naturvärdesinventering för Olovslunds station och denna i fråga om salamandrar. Boende framför synpunkter att det finns fladdermöss inom planområdet och poängterar att man inte får fänga, döda eller flytta fladdermöss samt inte förstöra deras boplatser. Vidare menar boende att påverkan på arten behöver utredas. Flera boende vill veta hur många träd som fälls och vilka miljökonsekvenser det innebär i förhållande till omgivande stadsbyggnadsprojekts påverkan på naturmiljön. Boende undrar vad som kommer att göras för att skydda djur- och växtliv, samt anser att det är viktigt att bevara gröna områden, dels på grund av

miljöska, men även för att åstadkomma kvaliteter såsom luft och grönska mellan byggnader. Flera boende vill veta hur staden ser på ramverket "Post-2020 Global Biodiversity Framework" i relation till att man bygger bort natur inom ett ESBO-område och habitatnätverk för barrskogsfåglar och groddjur. Boende framför att förslaget inte kan säkerställa att natueryta sparas. Boende efterfrågar konsekvenser för tall samt insekter på gårdsytan i och med skuggning. Därtill efterfrågar boende beskrivning av hur rödlistade arter i omgivningen påverkas av att gårdsytan skuggbeläggs. Flera boende vill veta varför ökad byggyta motiveras framför sparad natueryta.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Träd och grönska

Stadsbyggnadskontoret avser att studera vidare lösningar som faunadepåer, enligt MHNs synpunkt gällande fällda träd, i fortsatt process.

Planområdet är idag till stor del anlagt med en parkeringsplats. Vissa omkringliggande grönytor kommer att försvinna i och med förslaget, samt andra föreslås att bevaras eller att planteras om. Påverkan på områdets gröna infrastruktur anses vara liten. Staden jobbar för att minimera negativ påverkan på ESBO-områden och habitatnätverk. Planförslaget består idag till stora delar av en parkeringsplats och planförslaget anses inte påverka naturvärdena för ESBO-sambandet negativt eftersom grönytor föreslås i planförslaget där ambitionen är att återplantera träd och buskar. Även skydd för särskild skyddsvärda träd har införts där det är möjligt. Ytterligare n-bestämmelse utreds till granskningsskedet.

Gårdsmiljön kommer att påverkas av skuggning från tillkommande bebyggelse. De träd som eventuellt bevaras är också föremål för skuggning. Hur skuggan påverkar trädens kvalitet, samt insekter i trädet, kommer inte utredas inom planprocessen utan hänvisas till byggaktörens kommande arbete.

Ytterligare skyddsbestämmelser av befintliga träd utreds i vidare planarbete. Byggaktören har visat på en ambition att bevara träd som är centralt placerade inom planområdet men kan ej säkerställa detta i samrådsförslaget. Om träden centralt inom planområdet kan sparas så är det ca nio träd. Det framgår av situationsplan vart tillkommande och resterande träd och grönska föreslås. För att se vilka ytor som föreslås finns situationsplan i planbeskrivningen under del för planförslag.

Fladdermöss

Stadsbyggnadskontoret tar till sig synpunkter kring fladdermöss och avser att utreda detta.

Vattensalamandrar

Stadsbyggnadskontoret anser att frågan om större vattensalamander har utretts och konsekvenserna framgår. Länsstyrelsen, som har tillsyn för fridlysningsbestämmelserna för större vattensalamander, har inte haft synpunkter i frågan under samråd. Framtaget material som berör större vattensalamandrar är naturvärdesinventeringen samt salamanderinventeringen PM. I naturvärdesinventeringens kapitel för habitatnätverk groddjur framgår begreppen "hemområde" och "spridningsområde", vilket är en annan form av analys än den som presenterades i naturvärdesinventeringen för Olovslunds station som refererats till av boende. Habitatnätverksanalysen som gjordes i samband med naturvärdesinventeringen för Geografiboken har fokus på samtliga groddjursarter, d v s groddjur som artgrupp medan analysen för Olovslunds station är fokuserad på vanlig padda, vilken är en mindre krävande art än större vattensalamander med avseende till val av lämplig livsmiljö, lämpligt lekvatten m.m. Ett "hemområde" är ett område där större vattensalamander kan leva under hela sin livscykel då det rymmer sommar- och övervintringshabitat samt lämpligt lekvatten. Ett "spridningsområde" är ett område som binder samman två hemområden och som arten kan utnyttja då och då för spridning mellan hemområdena. För denna analys skapades två möjliga scenarier, ett "snävt" och ett "brett". Det snäva scenariot tar hänsyn till kända groddjurslokaler och beskriver nuläget och är därför mer relevant i planområdets sammanhang medan det breda scenariot bygger på ett bredare urval av lämpliga biotoper och beskriver ett gynnsamt framtidsscenario. Gränsen på artens spridningsförmåga sattes på 3 respektive 5 km. Av analysen framgår att exploatering av planområdet inte påverkar salamandrarnas hemområde. Planområdet ingår delvis i "spridningsområdet". Dock utgör det inte en viktig del av ett sådant spridningsområde då ingen flaskhals skapas till följd av exploateringen och andra möjligheter till spridning inom området kvarstår. Planen bedöms därför inte påverka salamanderpopulationens bevarandestatus negativt.

Gårdsmark

Flera boende vill veta vad som ska göras för att bevara den naturyta som finns mellan parkeringsplatsen och befintliga fastigheter och påpekar att ytan används mycket. De boende anser att de idag har en liten yta för gård då ytan mellan två av de befintliga byggnaderna används som förskolegård. Flera boende anser att förslaget inte tagit hänsyn till att den centralt placerade grönytan nyttjas som gårdsyta

och att denna försvinner med planförslaget vilket inte lämnar någon yta kvar för de boende att vara på. Boende är oroliga över var alla barn ska samlas och leka om förslaget genomförs. Boende önskar att grönytan i mitten av planområdet ska vara kvar till de befintliga byggnaderna. Enstaka boende framför att vårdboendets innergård är för liten och att de äldre inte kommer ha utrymme att vistas på. Boende anser att de befintliga gårdsytorna kan rustas upp och bli mer anpassade till t.ex. lek. Boende anser att om storleken minskas så kan natur behållas, samt vill veta om förskolan tas bort så att gården blir tillgänglig för de boende.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avser att omfördela gårdsmarken så att del av yta centralt placerad inom planområdet tillhör bostadsfastigheten. På detta sätt anser stadsbyggnadskontoret att frågor kring de boendes bostadsgård tillgodoses. Hur befintliga gårdsytor utformas är också ett arbete som hyresvärderna påbörjat en dialog kring men som sträcker sig utanför planprocessen. Utemiljön för de äldre anses vara acceptabel.

Barnperspektiv

Bromma stadsdelsnämnds pensionärsråd framför via särskilt utlåtande från M, L, MP, C och KD vikten av att förskolan måste kunna bedriva sin verksamhet under byggnation. Det betyder att verksamheten måste kunna hållas igång med garanterad säkerhet för anställda och barn. Det är också viktigt att hitta en lösning vad gäller angöringen till förskolan.

Flera boende anser att barnperspektivet inte tagits tillvara, boende anser att utförd barnkonsekvensanalys är missledande och felaktig då den t.ex. inte utgått från de boendes perspektiv, endast förskolans barns perspektiv, utan antaganden som inte överensstämmer med hur barn använder ytorna inom fastigheten. Det anses att barnkonsekvensanalysen behöver korrigeras. Flera boende anser att det idag saknas plats för barnen runt byggnaderna och att det bor många barn inom fastigheten. Boende är oroliga kring säkerhet, buller och damm under byggtiden och hur det kommer påverka barnens miljö. Enstaka boende ifrågasätter om det är lämpligt med en byggarbetsplats så nära en befintlig förskola och önskar veta om det gjorts en riskanalys över hur förskolebarnen kommer att påverkas av det. Boende är kritiska till hur förslaget har förhållit sig till vill barnkonventionen. Boende framför att det inte är bra att blanda äldre och barn, då de äldre med t.ex. demens kan bete sig skrämmande för barn, att de äldre inte alltid uppskattar barn och att det ökar smittorisken. Boende anser att planförslaget strider mot 3 kap 15§ PBL (1987:10) gällande att tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse behöver planeras vid planläggning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avser att utveckla och förtydliga barnkonsekvensutredningen till granskning av planförslaget. De boende samt boende barnens perspektiv avses att tas med i utredningen. Även befintliga gårdars lekpotential avses studeras. Stadsbyggnadskontoret vill poängtera att framtaget underlag för barnkonsekvensanalys inte är det som enbart ligger till grund för framtagandet av planförslaget. Byggaktören avser att föra en dialog med de boende inom fastigheten Geografiboken. Resultatet av dialogen resulterar i en uppdaterad barnkonsekvensanalys.

Stadsbyggnadskontoret vill framföra att ytor för lek finns mellan befintliga byggnader samt på förskolegården för förskolebarnen. Dessa ytor är i stort opåverkade av förslaget. Stadsbyggnadskontoret avser att omfördela ytor inom projektet. Den centrala kullen inom planområdet omfördelas till de befintliga byggnaderna. Ytor som idag används som gårdsyta bevaras i huvudsak i granskningsförslaget då central yta åter föreslås att övergå till bostäderna till granskningsskedet.

De äldre inom vårdboendet planeras främst röra sig inom ett begränsat område. Staden bedömer det som positivt att barn och äldre ges möjlighet till ett socialt utbyte.

Trafikrörelser såsom sopbil för nuläge, planförslaget och konsekvenser avses att studeras vidare i en trafikutredning.

Barnens situation under byggtiden är en genomförandefråga och inget planprocessen hanterar. Efter en detaljplan vinner laga kraft involverar byggaktören en entreprenad där vissa krav kan ställas på entreprenaden. Den som uppför byggnaden behöver förhålla sig till rådande lagar och riktlinjer för bl.a. buller och säkerhet.

Gator och trafik**Biltrafik**

Bromma stadsdelsnämnd anser att det inte framgår av förslaget hur man ska lösa tillgången till besöksparkering både för vård- och omsorgsboendet, förskolan samt de befintliga bostäderna. Trafiken i området under byggnationen berörs både på Västerled och Abrahamsbergsvägen. Dessutom berörs en 4-vägs korsning. Stadsdelsnämnden befarar att trafiksäkerhetsproblem och störningar kommer att uppstå för alla slag av trafikanter vid utfart mot Västerled. Bromma stadsdelsnämnds pensionärsråd framför via särskilt utlåtande från M, L, MP, C och KD att planen inte innehåller besöksparkering för boendet, vilket anses vara anmärkningsvärt eftersom många äldre besökare har behov av bil.

Trafikkontoret anser att kvartersgatan behöver vändmöjlighet. Av trafiksäkerhetsskäl bör det inte vara varken in-eller utfart mot Västerled. Exempelvis blir det bristfällig sikt mot huvudcykelstråket som passerar precis utanför fastigheten. Enligt planens prognoser blir det närmare 10,000 fordon på Västerled i framtiden vilket innebär att det blir svårt för fordon att ta sig in/ut från området via Västerled. Om lösningen trots detta ska vara kvar behöver planen tydligt redovisa vilka konsekvenser det skulle innebära för trafiksäkerhet och framkomlighet.

Flera boende vill veta hur säkerheten blir med den ökade trafiken. Flera boende anser att förslagets kvartersgata är olämpligt då den innebär en trafikfara för barn och att konsekvenserna av detta inte benämnts i planhandlingarna. Det anses även problematiskt att förslaget kommer bidra till mer trafik i form av sophantering, ambulans, färdtjänst, taxi, personal och besökare inom fastigheten. Boende framför även att förskolan också har mycket trafik för hämtning och lämning och att denna kan hamna i konflikt med vårdboendets trafik. Flera boende vill veta hur parkering under byggtiden ska skötas. Flera boende framför att det blir färre parkeringsplatser till en högre kostnad samt vill veta vart vårdboendets boende samt personal ska parkera. En boende är orolig över att behöva parkera långt ifrån bostaden då denne arbetar nattetid och vill inte gå långa sträckor nattetid. Boende föreslår att utreda markparkering längs Abrahamsbergsvägen. En boende framför att man bör säkerställa så att många av de 20 p-platser som är tilltänkta för boende i befintliga bostadshus utrustas med laddbox för el-bil.

Enstaka boende vill veta om en trafikutredning utförts. Därtill anser boende att det är en trafikfara för gående och cyklister med en utfart mot Västerled. Boende föreslår att man ska införa infartsförbud från Västerled och reglera vilka bilar som kan röra sig på kvartersgatan. Enstaka boende anser att bullerplanket inte ska öppnas upp då det ger mer buller och skapar risk för barn. Enstaka boende vill veta om man tänkt sänka hastigheten på Abrahamsbergsvägen med hänsyn till cyklister och säkerhet för fotgängare. Enstaka boende framför att Abrahamsbergsvägen är en trafikerad gata och vill veta om hastigheten kommer sänkas där. Boende anser att planförslaget innebär stora säkerhetsrisker för barn. Boende anser att planförslaget strider mot PBL (1987:10) 3 kap 2 § gällande trafiksäkerheten.

Gång- och cykeltrafik

Trafikkontoret anser att planen bör kompletteras med ytterligare uppgifter kring hur cykelparkering skall anordnas samt antal

parkeringsplatser för cykel. Flertalet cykelparkeringar bör utformas med väderskydd och möjlighet att låsa fast ramen.

Kollektivtrafik

Trafikförvaltningen är positiv till att det anges att måtten kan komma att justeras i samråd med SL och ser fram emot ytterligare kontakt. Planhandlingarna anses inte vara så detaljerade i sin beskrivning att det är möjligt för trafikförvaltningen att yttra sig om utformning och placering men det förefaller som att förslaget innebär att busshållplatsen ligger kvar i befintligt läge. Bromma stadsdelsnämnd framför att busslinje 124 har idag endast 30 minuters trafik och anser därför att den behöver ökas upp till minst 15 minuters trafik.

Tillgänglighet

Trafikkontoret framför att planen redovisar fem procent lutning som tillgänglig. För att lutning på fem procent ska bedömas som tillgänglig krävs det vilplan. Trafikkontoret efterfrågar beskrivning på hur tillgängliga RH-platser för befintliga boende och dess besökare löses. Bromma stadsdelsnämnd framför att enligt synpunkter från förvaltningens pensionärsråd är de närmaste grönområdena idag inte lättillgängliga varför helheten behöver ses över.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Biltrafik

Stadsbyggnadskontoret tar till sig synpunkter och avser att ta fram en trafikutredning som studerar förutsättningar och planförslagets konsekvenser. Trafikutredning bör b.la. redovisa befintliga trafikrörelser, föreslagen flytt av övergångsställen, infart och utfart, föreslagna trafikrörelser. Stadsbyggnadskontoret vill fortsätta en dialog med trafikkontoret kring detta.

Planförslaget kommer innebära visst ökat trafikflöde inom fastigheten från Abrahamsbergsvägen till garagenedfart samt angöring. Tillkommande trafik kommer främst hålla sig mellan Abrahamsbergsvägen och det föreslagna garaget. En begränsad ökning kommer att ske på kvartersgatan som idag används av sopbil. I planförslaget föreslås gatan även breddas för ökad rörlighet för gående.

Parkering

Stadsbyggnadskontoret tar till sig stadsdelsnämndens synpunkter kring besöksparkeringsplatser och avser att utreda parkeringssituationen. Antalet parkeringsplatser som används av boende inom befintliga flerbostadshus ska täckas inom förslaget parkeringsgarage. Parkering för boende under byggtiden är en

genomförandefråga och hänvisas till byggaktören. Parkering inom vårdboendet säkerställer platser åt personal men ej för boende då de inte är tänkta att använda bil. Antal platser för besökare ska utredas. Hur parkeringsplatserna utförs regleras inte i detaljplanen. Stadsbyggnadskontoret tar till sig trafikkontorets synpunkt gällande cykelparkering och avser att komplettera den framtagna parkeringsutredningen och planhandlingar med antal cykelplatser samt till vem de är avsedda till.

Gällande fler markparkeringsplatser längs Abrahamsbergsvägen anser stadsbyggnadskontoret inte det lämpligt då staden inte vill tillföra mer parkering på allmän plats.

Gång- och cykeltrafik

Omkringliggande grönområdets tillgänglighet hanteras inte inom detaljplanen.

Kollektivtrafik

Stadsbyggnadskontoret avser att följa upp frågan kring busshållplats. Till granskning ska frågan lösas i dialog med SL.

Tillgänglighet

Stadsbyggnadskontoret tar till sig trafikkontorets synpunkt gällande tillgänglighet och parkering och ämnar att hantera frågan i projektet och presentera detta i granskningsskedet.

Teknisk försörjning

Vattenförsörjning, spillvatten

Stockholm vatten och avfall, SVOA, informerar om rådande detaljer gällande vattenledningar och vattentryck i planområdets närhet. Där till meddelar SVOA att tryckstegring kan behöva betalas av annan aktör än ledningsägaren. I korsningen Abrahamsbergsvägen/Västerled finns möjlighet att ansluta till ledningsnät med eventuellt behov av intern tryckstegring SVOA framför att dagens VA-servis till befintlig bebyggelse inom fastighet Geografiboken 1 är placerad i infarten till fastigheten. Enligt den nya detaljplanen ansluter förbindelsepunkten mot den nya avstyckade fastigheten. Rättighet måste säkras för att ledningen ska kunna vara kvar.

Dagvatten

Länsstyrelsen saknar regleringar/avsatta ytor för föreslagna lösningar för lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, i plankartan. Åtgärder som bedöms nödvändiga för att skydda bebyggelsen inom planen, samt för att inte orsaka översvämningar utanför området, ska så långt som möjligt regleras i plankartan. I

och med att LOD-lösningarna även är avgörande för planens möjlighet att klara MKN-vatten menar länsstyrelsen att kommunen behöver säkerställa att åtgärderna genomförs. Länsstyrelsen önskar att dagvattenhanteringens principer förtydligas med skiss för ytor respektive lösning. Vidare menar länsstyrelsen att dagvattenutredningen bör stämmas av mot stadens checklista för dagvattenutredningar, se särskilt Steg 2. Anslutning av dagvatten och spillvatten från området ska förberedas i separata ledningar fram till förbindelsepunkt för att möjliggöra eventuell framtida duplicering av det allmänna nätet. SVOA framför att möjligheter till infiltration och perkolation i området behöver undersökas på plats för att se om föreslagen dagvattenhantering kan fungera. För att grönytor som används för dagvattenåtgärder ska kunna uppfylla åtgärdsnivån, dimensioneras ytbehovet utifrån grönytans ytliga magasineringens volym samt infiltrationshastigheten i marken. Volym och ytor som behöver planeras in för att nå åtgärdsnivån kan därmed behöva uppdateras.

El/Tele

Ellevio som ledningsägare yttrade sig i samrådet gällande hantering av befintliga ledningar. Ellevio har en äldre urdrifftagen 0,4 kV ledning längs med Västerled i gång- och cykelväg närmast Geografiboken 1. Ellevio vill bli kontaktade för utredning av vilken elledning som avses i planbeskrivningen under rubriken Tekniska frågor: ”Befintlig elledning längs med Västerled behöver flyttas i samband med att mark övergår från allmän platsmark till kvartersmark och ny bebyggelse tillkommer”. Längs Västerled löper ett 11 kV kabelstråk men det är förlagt till södra sidan av gatan. Åtgärder i Ellevios befintliga anläggningar utförs efter beställning till Ellevio samt bekostas av beställare.

Energiförsörjning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att en planbestämmelse som möjliggör installation av solenergi på taken bör övervägas. Även om det inte skulle vara aktuellt inom planen nu, så ger det möjlighet att installera det i ett senare skede. För att minimera skuggning av de delar av taken som är mest lämpade för solfångare, bör ventilationshuvar och andra uppstickande delar av taken placeras i nordliga lägen på taken. Exempel på generell planbestämmelse som kan användas för att möjliggöra alternativa energilösningar ”Tekniska anläggningar för lokal energiförsörjning, såsom solpaneler och solfångare, får placeras fristående på tak och får överskrida den högsta totalhöjden med som mest 2 meter”.

Avfallshantering

SVOA informerar om gällande prioriteringsordning för insamlingssystem av sopor, där maskinella system ska väljas i första

hand. SVOA framför att vid vidare utredning under planarbetet är det viktigt att säkerställa att de hämtfordon som används för valda insamlingssystem kan framföras inom området och angöra vid hämtplatserna. Angöringsplatser ska vara anordnade så att hämtfordon inte blockerar övrig trafik samt utformade så att hämtpersonalen kan stiga ur på ett säkert sätt, t ex genom att upprätta lastplatser eller parkeringsförbud.

Räddningstjänst

Storstockholms brandförsvär, SSBF, framför att framkomlighet, tillgänglighet och tillgång till brandvatten vid händelse av en räddningsinsats måste beaktas i det fortsatta projekteringsarbetet. För att räddningstjänstens fordon ska kunna framföras krävs normalt BK2-väg. SSBF rekommenderar att kvartersgatan på byggnadens norra fasad utformas som räddningsväg så att räddningstjänstens fordon ska kunna nå fram till byggnaden. I SSBF:s vägledningsdokument VL2014-092 beskrivs de förutsättningar som krävs för en räddningsväg. Om ett garage under jord etableras inom området bör hänsyn tas till om garagetaket avses vara körbart för tyngre räddningsfordon. SSBF rekommenderar fortsatt samverkan kring frågorna om det finns osäkerhet i hur ovanstående yttrande ska beaktas i resterande del av planprocessen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Dagvatten

Stadsbyggnadskontoret tar till sig länsstyrelsens och SVOA:s synpunkter gällande dagvatten och översvämningsrisk.

Stadsbyggnadskontoret avser att ställa ytterligare krav på dagvattenutredningen och att denna ska presentera konkreta lösningar på hur byggaktören väljer att hantera LOD för att möta stadens krav.

Elledningar och VA

Stadsbyggnadskontoret tar till sig Ellevios synpunkt gällande elledningen och kommer att kontakta Ellevio för utredning kring elledningar längs Västerled. Stadsbyggnadskontoret tar till sig synpunkt gällande rättighet för ledning och VA-servis i infarten till fastigheten och ser över hur denna rättighet ska säkras.

Brand

Stadsbyggnadskontoret tar till sig SSBF:s synpunkter gällande framkomlighet och tillgänglighet. Stadsbyggnadskontoret anser att tillgången till brandvatten är en genomförandefråga som byggaktören vidare hanterar och inget som regleras i detaljplanen. Stadsbyggnadskontoret tar till sig SSBF:s synpunkter gällande kvartersgatan och att utreda om denna kan utföras enligt en BK2-

väg. Stadsbyggnadskontoret besvarar SSBF:s synpunkt gällande ett körbart bjälklag och menar att detta inte är aktuellt i föreslagen plan då garaget är inom byggnadens fotavtryck och kommer därför inte ge möjlighet att köras på.

Solenergi

Stadsbyggnadskontoret tar till sig MHN:s synpunkt gällande solenergi och avser att möjliggöra detta i detaljplanen enligt MHN:s anvisning.

Avfallshantering

Avfallshantering ska utredas vidare i kommande planarbete. Stadsbyggnadskontoret tar till sig information gällande avfallshantering och ämnar att redovisa konkreta lösningar på hur avfallet hanteras utifrån SVOA:s riktlinjer. Stadsbyggnadskontoret tar till sig SVOA:s synpunkt gällande hämtfordon för avfall och dess krav på den fysiska miljön.

Olägenheter för grannar

Byggnation

Boende i närheten framför kritik och frågor som rör olägenheter för grannar, synpunkterna handlar främst om genomförande av detaljplanen. Det finns oro för bristande säkerhet vid byggnation och eventuella skador på omgivning och dess fastigheter, såsom sprickor i befintliga hus och sjunkande hus på grund av att de står på lergrund. Det efterfrågas ersättning för eventuella skador, olägenheter samt evakueringsbostäder under byggnationen. Därtill är boende frågande till hur byggdamm och buller hanteras under byggtiden. Den kritik som framförs gällande olägenheter för grannar kretsar kring missnöje gällande brister på underhåll och prestanda i befintliga bostäder samt att miljön omkring byggarbetsplatsen inte kommer vara säker för barn.

Skuggning

Flera boende, via gemensamt inlämnad synpunkt, har synpunkter gällande sol- och skuggförhållanden. De menar att bedömningen som stadsbyggnadskontoret gjort gällande skuggningen är orimlig och brister i resonemang. Det efterfrågas solstudier för den mörkaste delen på året. Boende framför att förslaget kommer att skugga deras befintliga byggnader och anser att konsekvenserna av detta inte är studerade. Boende efterfrågar detaljer såsom antal timmar, respektive månader, som befintlig bebyggelse och utomhusytor skuggas. Boende hänvisar till Boverkets skrift ”Solklart” och framför att man ska ta tillvara på den lagstiftning som gällde då de befintliga byggnaderna byggdes och undrar hur man tagit i beaktning Boverkets riktlinjer.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande**Byggnation**

Säkerhet under byggnation, byggtrafik, sprängning och eventuella skador på omkringliggande fastigheter är genomförandefrågor och regleras inte i detaljplanen. Det är byggaktörens ansvar att tillse god säkerhet på såväl byggarbetsplatsen samt dess omgivning. Frågor kring evakueringslägenheter samt ersättning för olägenheter tillhör byggaktörens ansvar. Frågor kring befintliga flerbostadshus och deras prestanda är fastighetsägarens ansvar och kan inte besvaras inom detaljplanen. Staden är medveten om att projektets genomförande, liksom andra byggprojekt som genomförs i stadsmiljö, kan medföra olägenheter för boende i omgivningen. Störningar under byggtiden, exempelvis från transporter och byggbuller, liksom ett byggprojekts genomförande i övrigt styrs emellertid inte genom en detaljplan. Säkerhet under byggnation, byggtrafik, sprängning och eventuella skador på omkringliggande fastigheter regleras i genomförandet. Under byggtiden är kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd ansvarig tillsynsmyndighet vad gäller olägenheter från exempelvis byggbuller.

Skuggning

Skuggpåverkan på befintliga byggnader anses vara acceptabel och ses inte som en betydande olägenhet. Underlag för skuggstudie ska förtydligas till granskningsskede. För föreslagen bebyggelse har solstudier tagits fram (Åwl, 2020-02-20). Olika tidpunkter på året och tider på dygnet visas. Vårdagsjämnning: kl. 09:00, 12:00, 15:00 och 18:00. Midsommar: kl. 09:00, 12:00, 15:00 och 18:00. Befintliga flerbostadshus skuggas vid vårdagsjämnning på nedre del av befintlig byggnad i mitten kl. 12:00 och skuggning ökar mot kl. 15:00, då alla tre befintliga byggnader delvis skuggas. Delar av allmän plats och gård skuggas under alla tider. Befintliga flerbostadshus skuggas lite eller ingenting vid skuggstudier för midsommar. Påverkan på omgivande allmänplats och fastigheter bedöms som acceptabel. Skuggningen från den föreslagna bebyggelsen anses rimlig då skuggningen är begränsad sett till hela året och främst skuggar den föreslagna bebyggelsens egen innergård. Det som ska beaktas enligt 2 kap. 9 § PBL (2010:900) är om planförslaget innebär en betydande olägenhet i form av skymd sikt eller sämre ljusförhållanden. Vid bedömning av vad som i det enskilda fallet är att betrakta som en betydande olägenhet måste områdets karaktär och förhållandena på orten beaktas. För motivering kring täthet av bebyggelse se stadsbyggnadskontorets ställningstagande under Arkitektur och gestaltning.

Hälsa och säkerhet

Flera boende vill veta vilka radonvärden som finns inom de befintliga bostäderna och om fastighetsägaren kommer att

optimera strålskyddet samt åtgärda eventuella risker för boende. Flera boende anser att placeringen av vårdboendet inte är lämpligt då det finns mycket barn i befintliga byggnader och detta anses kunna öka smittorisken av pågående pandemi. Enstaka boende anser att smittspridningsrisken blir stor när äldre och barn lever tätt inpå varandra. En boende anser att det finns en gräns för hur tätt man får bygga. I det här förslaget blir det en minimal utomhusyta mellan byggnaderna, vilket bland annat kan medföra brandfara.

Buller och vibrationer

Länsstyrelsen anser att kommunen bör se över hur lägenheterna placeras då bostäderna planeras för en känslig målgrupp.

Utformningen bör anpassas på ett omsorgsfullt sätt för att skapa en så god ljudmiljö som möjligt. En stor del av de mest bullerutsatta lägenheterna ligger även i söderläge, vilket kan öka behovet av att kunna öppna fönster. Trafikförvaltningen framför att kommunen bör försöka placera så många lägenheter som möjligt in mot gården utifrån såväl buller som inomhusklimat. Det är viktigt att beakta de störningar som busstrafiken kan medföra och att det beskrivs i planhandlingarna. Trafikförvaltningen anser att bostäder bör utformas så att Folkhälsomyndighetens riktvärden avseende lågfrekvent buller innehålls i sovrum.

MHN anser att planhandlingarna behöver kompletteras vad gäller ljudkvalitet och vibrationer. Enligt bullerutredningen beräknas fasaden mot Västerled exponeras för 62-64 dBA ekvivalent bullernivå. MHN anser att för att skapa en bättre ljudmiljö på platsen skulle utformningen av byggnaden behöva ändras, så att alla lägenheter får tillgång till en bullerskyddad sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå klaras. Om utformningen inte ändras enligt ovan föreslår MHN att lägenheterna mot Västerled utformas med ljudklass B för att därigenom skapa en tystare inomhusmiljö som ger viss kompensation för det bullerutsatta läget. Det behöver tydligare säkerställas och beskrivas hur utevistelsezoner på gemensamma balkonger och i markplan uppfyller en ekvivalent ljudnivå om 50 dBA. Befintlig bullerskärm vid Västerled föreslås tas bort och ersättas av en tegelmur. För att muren ska ge den effekt som framgår av bullerutredningen bör den vara minst två meter hög. MHN anser därför att planbestämmelsen bör ändras för att säkerställa att muren inte blir lägre än två meter. Eftersom marken i planområdet delvis utgörs av lermark bör det säkerställas att byggnaderna grundläggs och konstrueras på sådant sätt att markvibrationer inte uppstår i byggnaderna.

Enstaka boende anser att lägenheternas placering ut mot Västerled är fel då de exponeras med buller från Västerled. Boende föreslår att säkerställa tillräcklig höjd på byggnaden för att säkerställa att det

ej blir buller för de befintliga boende från Västerled. Boende hänvisar till plan- och bygglagen (2010:900) 2 kap. 6 § i som behandlar omgivningsbuller vid lokalisering av detaljplan.

Risk

SSBF har ingen kännedom om några riskkällor i närheten till aktuellt planområde vilka bedöms kunna påverka planområdet i sådan omfattning att de behöver utredas vidare.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Radon

Om grannar undrar över radon i sin fastighet bör denne kontakta miljöförvaltningens hälsoskyddsavdelning. Information fås på: <https://boende.stockholm/regler-tillstand/radon/>. Det är fastighetsägaren som ansvarar för att på eget initiativ mäta radon och vid behov göra åtgärder. Miljöförvaltningen bedriver tillsyn och kommer på sikt att kontrollera radonarbetet i alla flerbostadshus, skolor och förskolor.

Byggnation

Inkomna synpunkter som berör byggtiden med frågor kring buller, säkerhet, byggdamm t.ex. kvartsdamm och vibrationer hänvisas till genomförandefasen och byggaktören. Genomförandefrågor styrs inte genom en detaljplan.

Brand

Brandhantering säkerställs med stöd av SSBF och kommer utredas till granskning.

Buller och vibrationer

Stadsbyggnadskontoret avser inte att utreda alternativa lägenhetsutformningar men vill framföra att det fortfarande finns flexibilitet för byggaktören att utreda detta under bygglovsskedet. Föreslagen lösning avseende fördelning av lägenheter anses vara lämplig. Att hälften av lägenheterna vänds mot Västerled är positivt sett till att gatan är utpekad som ett urbant stråk i översiktsplanen. Den bedömning som gjorts till samrådsförslaget, med hälften av lägenheterna mot Västerled, utgår från platsens förutsättningar och det anses inte finnas andra mer lämpliga alternativ på lösningar. De bullerkrav som ställs på inomhusmiljö är en byggteknisk fråga som krävs i bygglovsskedet och regleras av BBR. Därför anser stadsbyggnadskontoret det inte vara nödvändigt att reglera med ljudklass B mot Västerled i plankarta.

Planbestämmelse för mur med bullerdämpande effekt ska säkerställa att muren inte blir lägre än två meter. Muren ska inte bli mycket högre eftersom att den bildar en visuell barriäreffekt ju högre den blir. Höjdbestämmelse föreslås till granskningsskede.

Stadsbyggnadskontoret avser att redovisa buller på uteplatser. Det ska säkerställas att buller för uteplats uppfyller en ekvivalent bullernivå på 50 dBA.

Stadsbyggnadskontoret tar till sig MHN:s synpunkter avseende vibrationer. Byggnaden ska grundläggas och konstrueras på sådant sätt så att markvibrationer inte blir en olägenhet inom byggnaden. Detta kommer att utredas och säkerställas med planbestämmelse.

Stadsbyggnadskontoret tar till sig SL:s synpunkter gällande lågfrekvent buller orsakat av buss. Staden kommer att utveckla bullerutredning och tillhörande delar i planhandlingarna.

Bullerpåverkan för befintliga byggnader minskar generellt med planförslaget i och med att planförslaget skyddar byggnaderna mot gatan. En ökning av buller sker i befintlig byggnad längst österut då det öppnas upp för en utfart i planförslaget. Förändring av bullerpåverkan redovisas i bullerutredningen. Ökning av buller är främst i nedre våningar för den byggnaden. Befintligt bullerplank ersätts av en mur med en öppning i enligt planförslaget. Detta ökar bullernivåer längst ned i byggnaden. Bullernivåerna är inom en acceptabel nivå, således innebär inte planförslaget en betydande bullerpåverkan.

Miljö- och klimataspekter

Markföroreningar

Kommunen anger att låga halter av förorenande ämnen har påträffats inom planområdet och att föroreningarna inte kommer att utgöra något hinder för genomförandet av planen. Länsstyrelsen önskar förtydligande information om hur föroreningarna ska tas omhand. Utifrån det underlag som har bifogats i samrådet har länsstyrelsen svårt att hitta information om uppmätta halter.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Flera boende anser att stadsbyggnadskontoret inte tagit hänsyn till de aspekter som hänvisas till i Miljöbalken för att göra en bedömning av om en MKB är nödvändig eller inte.

Luftkvalitet

Enstaka boende ifrågasätter att barn ska leka nära en bilväg då avgaser och partiklar från bilvägar innebär hälsorisker. Boende

efterfrågar information om luftmätningar som förtydligar om luftvärdena är godkända för barn och boende.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Markföroreningar

Stadsbyggnadskontoret kompletterar med information om hur markföroreningar föreslås hanteras.

Lufkvalitet

Tillkommande föroreningar och avgaser anses vara begränsade då luftvärdena idag är acceptabla och med förslaget fortsätter vara acceptabla.

MKB

Stadsbyggnadskontoret anser att en MKB inte behöver göras. Bedömningen delas av Länsstyrelsen. Framkomna synpunkter beror miljöfrågor. Behovsunderlag har tidigare inhämtats från miljöförvaltningen, där det framkommit att miljöförvaltningen bedömer att aktuella miljö- och hälsofrågor i detaljplanen är av sådan art att de kan utredas och hanteras inom ordinarie detaljplanearbete.

Övriga frågor

Formalia

Länsstyrelsen noterar att det av planbeskrivningen framgår att planen är framtagen med normalt förfarande. Av handlingarna framgår dock att planuppdrag givits av Stadsbyggnadsnämnden i maj 2019. Planer som startat efter 1 januari 2015 ska följa PBL i dess lydelse efter 1 januari 2015 där förfarandena har ändrats.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret tar till sig länsstyrelsens synpunkt gällande förfarande och avser att ändra till standardförfarande.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Planförslaget bidrar till ett mer blandat Abrahamsberg då det kompletterar utbudet av bostäder till livets senare skede. Planförslaget utgör en del av det utpekade urbana stråket längs Västerled och består idag till stor del av en markparkering. Det är fördelaktigt att använda markresursen mer effektivt och komplettera Västerled med bebyggelse och utveckla området till en attraktiv stadsmiljö.

Samrådet visar att förslaget i stort tas emot väl av flertalet myndigheter och kommunala förvaltningar. Det är positivt att området ges en ny användning, att utformningens skala relaterar till

omgivande bebyggelse samt att parkstråket öster om planområdet blir allmän plats och tillgängliggörs. Det är främst de närboende som ställer sig kritiska till förslaget. Samrådet tydliggör ett antal intressekonflikter, som går att koppla till ambitionen att utveckla en tät och sammanhållen stadsmiljö där täthet och trafik varit de mest påtagliga frågorna.

Det är viktigt att ytor inom projektet omfördelas så att de boende får en större gårdsyta samt att trafiksäkerheten inom kvartersmark och i anslutning till allmän gata säkerställs. Även frågor kring naturvärden, frågor rörande dagvatten- och skyfallshantering behöver studeras ytterligare.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslag till ändringar kan hanteras i den fortsatta planprocessen. Stadsbyggnadskontoret föreslår att nämnden godkänner redovisningen av samrådet och ger kontoret i uppdrag att ta fram ett granskningsförslag för detaljplanen.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under plansamrådet föreslås följande frågor att studeras vidare. Ytterligare mindre justeringar i gestaltningen kan bidra till att förfinas projektet och dess påverkan på stadsbilden.

Trafiklösningen studeras vidare för att säkerställa en säker trafikföring. Parkering för rörelsehindrade, besöks- och cykelparkering redovisas i parkeringsutredningen. Busshållplatsens placering och mått klargörs i dialog med SL.

Barnkonsekvensanalysen utvecklas så att även de boende barnen inkluderas. Gårdsmarkens fördelning av ytor mellan fastigheterna ses över så att de boende får mer yta. Förslagsvis övergår del av centralt trädbevuxet område med klipphällar till de boende. Möjligheten att reglera bevarande av träd inom gårdsmarken prövas. Naturvärdesinventering kompletteras med del om fladdermöss.

Hantering av dagvatten och skyfall utvecklas och preciseras. Bullerutredning utvecklas för att innehålla del om vibrationer och del som beskriver tysta uteplatser. Hantering av markföroreningar klargörs i planbeskrivningen.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att ovanstående revideringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet dnr 2018-18571. Planakten för ärendet finn tillgänglig i Tekniska nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun

Har ingen erinran.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer att förslaget inte strider mot de intressen som Länsstyrelsen har att bevaka enligt 11 kap. 10 § PBL, under förutsättning att nedanstående synpunkter kring dagvattenåtgärder och markföroreningar tillgodoses.

Länsstyrelsen saknar regleringar/avsatta ytor för de föreslagna LOD-lösningarna i plankartan. Åtgärder som bedöms nödvändiga för att skydda bebyggelsen inom planen, samt för att inte orsaka översvämningar utanför området, ska så långt som möjligt regleras i plankartan. I och med att LOD-lösningarna även är avgörande för planens möjlighet att klara MKN-vatten behöver kommunen säkerställa att åtgärderna genomförs.

Kommunen anger att låga halter har påträffats inom planområdet och att föroreningarna inte kommer att utgöra något hinder för genomförandet av planen. Länsstyrelsen saknar dock information om hur föroreningarna ska tas omhand. Bedömningen som ligger till grund för om föroreningarna ska lämnas kvar eller tas bort i genomförandet saknas. Utifrån det underlag som har bifogats i samrådet har Länsstyrelsen svårt att hitta information om uppmätta halter.

Samrådet ska syfta till att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Utöver synpunkter på de statliga ingripande-grunderna ska länsstyrelsen särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. PBL. Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i plan och bygglagen, om det behövs från allmän synpunkt. Kommunen bör med hänsyn till synpunkterna fundera över om och hur planens utformning eventuellt kan ändras.

Kommunen visar att Trafikbullerförordningen klaras genom att lägenheterna planeras vara mindre än 35 kvm. Länsstyrelsen anser däremot att kommunen bör se över hur lägenheterna placeras då bostäderna planeras för en känslig målgrupp. Utformningen bör

anpassas på ett omsorgsfullt sätt för att skapa en så god ljudmiljö som möjligt. En stor del av de mest bullerutsatta lägenheterna ligger även i söderläge, vilket kan öka behovet av att kunna öppna fönsterna. Kommunen bör därför försöka placera så många lägenheter som möjligt in mot gården utifrån såväl buller som inomhusklimat.

Länsstyrelsen noterar att det av planbeskrivningen framgår att planen är framtagen med normalt förfarande. Av handlingarna framgår dock att planuppdrag givits av Stadsbyggnadsnämnden i maj 2019. Planer som startat efter 1 januari 2015 ska följa PBL i dess lydelse efter 1 januari 2015 där förfarandena har ändrats.

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Luffartsverket

Har inget att erinra.

Storstockholms lokaltrafik (SL)

Enligt planhandlingarna ingår busshållplats Abrahamsbergsvägen i planområdet. Planhandlingarna är inte så detaljerade i sin beskrivning att det är möjligt för trafikförvaltningen att yttra sig om utformning och placering men det förefaller som att förslaget innebär att hållplatsen ligger kvar i befintligt läge.

Trafikförvaltningen är positiv till att det anges att måtten kan komma att justeras i samråd med SL och ser fram emot ytterligare kontakt.

Planerad bebyggelse ligger i direkt anslutning till busshållplatsen på Abrahamsbergsvägen. Det är viktigt att beakta de störningar som busstrafiken kan medföra och att det beskrivs i planhandlingarna. Trafikförvaltningen föreslår följande text: "För busstrafik är det ofta lågfrekvent buller som orsakar störning till omgivningen. Risken för bullerstörning är störst vid hållplatser, särskilt i uppförsbacke, där bussar står på tomgång eller accelererar vid start från hållplats."

Trafikförvaltningen anser att bostäder bör utformas så att Folkhälsomyndighetens riktvärden avseende lågfrekvent buller innehålls i sovrum.

Storstockholms Brandförsvär

SSBF har ingen kännedom om några riskkällor i närheten till aktuellt planområde som bedöms kunna påverka planområdet i sådan omfattning att de behöver utredas vidare. Risker såsom

översvämningar samt ras och skred är också av vikt att utreda och hantera men ligger utanför SSBF:s kompetensområde.

Framkomlighet, tillgänglighet och tillgång till brandvatten vid händelse av en räddningsinsats måste beaktas i det fortsatta projekteringsarbetet.

För att SSBF:s fordon ska kunna framföras krävs normalt BK2-väg. SSBF rekommenderar att kvartersgatan på byggnadens norra fasad utformas som räddningsväg så att räddningstjänstensfordon ska kunna nå fram till byggnaden. I SSBF:s vägledningsdokument VL2014-092 beskrivs de förutsättningar som krävs för en räddningsväg.

Om ett garage under jord etableras inom området bör hänsyn tas till om garagetaket avses vara körbart för tyngre räddningsfordon. Övrigt SSBF rekommenderar fortsatt samverkan kring frågorna om det finns osäkerhet i hur ovanstående yttrande ska beaktas i resterande del av planprocessen.

Trafikverket

Trafikverkets har inget att erinra i ärendet.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Ellevio

Befintlig elledning

I planbeskrivningen omnämns under Tekniska frågor: ”Befintlig elledning längs med Västerled behöver flyttas i samband med att mark övergår från allmän platsmark till kvartersmark och ny bebyggelse tillkommer”.

Ellevio har en äldre urdrifftagen 0,4 kV ledning längs med Västerled i gång- och cykelväg närmast Geografiboken 1. Ellevio vill bli kontaktade för utredning av vilken elledning som avses i planbeskrivningen. Längs Västerled löper ett 11 kV kabelstråk men det är förlagt till södra sidan av gatan. Åtgärder i Ellevios befintliga anläggningar utförs efter beställning till Ellevio samt bekostas av beställare.

Exploateringskontoret

Exploateringskontoret har ingen erinran.

Exploateringskontoret har medverkat i planprocessen och ser positivt på förslaget. Hela Stockholm växer och stadens alla delar behöver utvecklas för att bostadsmål och hållbarhetsmål ska kunna uppnås. I den aktuella äldreboendepå planen som godkändes av Äldrenämnden 2018-04-17 pekar man på ett behov av tillkommande vård- och

omsorgsboenden i enskild regi i Bromma under de kommande åren. Bostäder för service- och omsorgsboende inom Geografiboken är därför en värdeskapande komplettering för stadsdelen.

Projektet har en preliminär och översiktlig tidplan. Detaljplanen handläggs med normalt förfarande. Stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanen kommer antas under 2021. Det är Efib AB som bekostar projektet, både under plan- och byggskedet. Inga större utgifter för kommunala anläggningar väntas uppstå för staden eftersom all infrastruktur finns i området. Den del av fastigheten som föreslås bebyggas utgör främst hårdgjord yta. Ingen ianspråktagen grönyta bedöms därmed behöva kompenseras. Befintligt gångstråk som föreslås övergå till allmän plats ska rustas upp med ny beläggning. Ett övergångsställe kommer att behöva flyttas i och med ny infart på fastigheten. Efib AB står för kostnader av att iordningställa av allmän platsmark och flytt av ledningar intill och inom fastigheten.

Sammanfattningsvis är Exploateringskontoret positiva till planen och utvecklingen av bostäder för service-och omsorgsboende inom Geografiboken 1 m.fl.

Kulturförvaltningen

Stadsutvecklingsenheten bedömer att planförslaget kan tillstyrkas och är positiva till att naturmark inom fastigheten sparas så långt som möjligt då den befintliga utsparade marken med tallar och berg i dagen är typisk för Abrahamsberg. Förgårdsmark med grönska mot Västerled och Abrahamsbergsvägen är viktig för att undvika ett alltför stadsmässigt intryck i ytterstadsområdet. Växtligheten gör även att de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna Olovslund och Ålsten inte påverkas i så stor utsträckning. Stadsutvecklingsenheten ser vidare positivt på att gångstråket som idag är bakom bullerplank genom förslaget blir mer tillgängligt för allmänheten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillstyrker planförslaget under förutsättning att:

1. Lägenheterna mot Västerled utformas med ljudklass B för att skapa en tystare inomhusmiljö.
2. Planbestämmelsen om den bullerdämpande muren ändras för att säkerställa att muren inte blir lägre än två meter.

I det miljö- och hälsounderlag som miljöförvaltningen har tagit fram för detaljplanen lyfte förvaltningen främst miljö- och hälsoaspekter avseende ljudkvalitet, vibrationer, naturvärden samt dagvatten. MHN anser att planhandlingarna behöver kompletteras vad gäller ljudkvalitet och vibrationer.

Enligt bullerutredningen beräknas fasaden mot Västerled exponeras för 62-64 dBA ekvivalent bullernivå. Samtliga lägenheter i projektet utformas enkelsidiga och är mindre än 35 kvm. Detta innebär att trafikbullerförordningens nya riktvärden klaras. Enligt stadens *Vägledning för hantering av omgivningsbuller vid bostadsbyggande i Stockholm* ska staden ha en högre ambitionsnivå än trafikbullerförordningens riktvärden. Vidare anges i vägledningen att en god ljudmiljö alltid ska eftersträvas.

Hälften av de totalt 80 bostäderna orienteras mot Västerled, vilket innebär att dessa enkelsidiga lägenheter exponeras för ekvivalenta ljudnivåer över 60 dBA. För att skapa en bättre ljudmiljö på platsen skulle utformningen av byggnaden behöva ändras, så att alla lägenheter får tillgång till en bullerskyddad sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå klaras.

Om utformningen inte ändras enligt ovan föreslår MHN att lägenheterna mot Västerled utformas med ljudklass B för att därigenom skapa en tystare inomhusmiljö som ger viss kompensation för det bullerutsatta läget.

Dessutom behöver tydligare säkerställas och beskrivas hur utevistelseytor på gemensamma balkonger och i markplan uppfyller en ekvivalent ljudnivå om 50 dBA.

Befintlig bullerskärm vid Västerled föreslås tas bort och ersättas av en tegelmur. För att muren ska ge den effekt som framgår av bullerutredningen bör den vara minst två meter hög. MHN anser därför att planbestämmelsen bör ändras för att säkerställa att muren inte blir lägre än två meter.

Eftersom marken i planområdet delvis utgörs av lermark bör det säkerställas att byggnaderna grundläggs och konstrueras på sådant sätt att markvibrationer inte uppstår i byggnaderna.

Komfortriktvärdet för vibrationer i bostäder är 0,4 mm/s (Svensk standard SS 460 48 61). Detta bör säkerställas med en planbestämmelse.

Så många träd som möjligt inom planområdet bör bevaras, särskilt äldre tallar och ekar, för att gynna arter knutna till dessa träd. Även blommande och bärande träd och buskar är bra att spara. Detta för att främja ekosystemtjänster och bevara den biologiska mångfalden (i enlighet med stadens miljöprogram mål 3.4 och 3.5) Träd som fällt kan med fördel sparas och placeras ut i närområdet som så

kallade faunadepåer som kompensation för de naturvärden som går förlorade i och med exploateringen.

MHN anser att en planbestämmelse som möjliggör installation av solenergi på taken bör övervägas. Även om det inte skulle vara aktuellt inom planen nu, så ger det möjlighet att installera det i ett senare skede. För att minimera skuggning av de delar av taken som är mest lämpade för solfångare, bör ventilationshuvor och andra uppstickande delar av taken placeras i nordliga lägen på taken. Exempel på generell planbestämmelse som kan användas för att möjliggöra alternativa energilösningar ”Tekniska anläggningar för lokal energiförsörjning, såsom solpaneler och solfångare, får uppföras fristående på tak och får överskrida den högsta totalhöjden med som mest 2 meter”.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden upplyser om att anmälan ska ske till miljöförvaltningen för vårdlokaler enligt förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Ansökan om godkännande/anmälan av livsmedelsanläggning ska ske enligt livsmedelslagstiftningen.

Bromma stadsdelsnämnd

Förvaltningen ställer sig i grunden positiv till förslaget och välkomnar detta tillskott av vård- och omsorgsbostäder till stadsdelen.

Den tänkta invändiga utformningen av byggnationen, enligt den bifogade ritningen, resulterar i avdelningar med långa korridorer. Dessa korridorer kan vara svåra att avdela och skapar snarare en institutionskänsla istället för en hemlik miljö. Vid inredningen av byggnationen bör hänsyn tas till aktuell forskning avseende färg, ljus och belysning samt akustik.

Utemiljön är av stor betydelse. Att kunna vistas ute på en anpassad markyta resulterar i mer tillfredsställelse än om man endast är hänvisad till utevistelse på en balkong. Detta framgår tydligt av Socialstyrelsens brukarundersökning och i det ramprogram för vård- och omsorgsboenden som är framtaget av Micasa.

Det framgår inte av förslaget hur man ska lösa tillgången till besöksparkering både för VoB, förskolan samt de befintliga bostäderna.

Busslinje 124 har idag endast 30 minuters trafik och behöver därför ökas upp till minst 15 minuters trafik.

Enligt synpunkter från förvaltningens pensionärsråd är de närmaste

grönområdena idag inte lättillgängliga varför helheten behöver ses över.

Trafiken i området under byggnationen berörs både på Västerled och Abrahamsbergsvägen. Dessutom berörs en 4-vägs korsning. Förvaltningen befarar att trafiksäkerhetsproblem och störningar kommer att uppstå för alla slag av trafikanter.

Särskilt uttalande från från Bromma SDN

Den grönbå majoriteten ställer sig bakom förvaltningens svar på samrådet och vill härutöver anföra följande synpunkter ifrån Pensionärsrådet, som har särskild kompetens när det gäller vård och omsorgsboenden:

Förslaget är som en monolit ut mot Västerled och pensionärsrådet ser helst att byggnaden sänks och eller delas upp och får en mer öppen karaktär ut mot Västerled. Förutom den stora storleken har rådet synpunkt på att planlösningen med korridorer och få utspridda sociala ytor gör att intrycket blir att boendet blir överinstitutionaliserat. Rumsplanen behöver brytas upp med fler sociala punkter och med minsta möjliga mängd korridor. Både storlek på boendet och planlösningen är något rådet starkt avråder ifrån gällande vård och omsorgsboenden.

Storleken på byggnaden jämfört med grönyttorna gör också att det som beskrivs som park egentligen bara är en liten förgård mellan ny byggnad och befintliga hus. Vikten av att såväl förgårdsmark som att skalan anpassas till omgivande bebyggelse kan inte nog understrykas.

Utöver detta vill vi framföra synpunkter på att planen inte innehåller besöksparkering för boendet, vilket är högst anmärkningsvärt eftersom många äldre besökare har behov av bil.

Vi vill även understryka vikten av att förskolan måste kunna bedriva sin verksamhet under byggnation. Det betyder att verksamheten måste kunna hållas igång med garanterad säkerhet för anställda och barn. Det är också viktigt att hitta en lösning vad gäller angöringen till förskolan.

Trafikkontoret

Trafikkontoret ser positivt på den planerade bebyggelsen. Detta kan höja den upplevda tryggheten hos människorna som rör sig i området i och med den planerade förtätningen. Det kvarstår frågor som behöver besvaras, varav de viktigaste gäller kvartersgatan. Dessa utvecklas under rubrikerna nedan.

Kvartersgata

Kvartersgatan behöver vändmöjlighet. Av trafiksäkerhetsskäl bör det inte vara varken in-eller utfart mot Västerled. Exempelvis blir det bristfällig sikt mot huvudcykelstråket som passerar precis utanför fastigheten. Enligt planens prognoser blir det närmare 10,000 fordon på Västerled i framtiden vilket innebär att det blir svårt för fordon att ta sig in/ut från området via Västerled.

Om lösningen trots detta ska vara kvar behöver planen tydligt redovisa vilka konsekvenser det skulle innebära för trafiksäkerhet och framkomlighet.

Tillgänglighet

Planen redovisar fem procent lutning som tillgänglig. För att lutning på fem procent ska bedömas som tillgänglig krävs det vilplan. Planen behöver därför kompletteras med vilplan. Hur löser detaljplanen frågan om tillgängliga RH-platser för befintliga boende och dess besökare? Planen behöver ses över så att detta redovisas och beskrivs tydligt.

Cykelparkering

Planen bör kompletteras med ytterligare uppgifter kring hur cykelparkering skall anordnas samt antal parkeringsplatser för cykel. Flertalet cykelparkeringar bör utformas med väderskydd och möjlighet att låsa fast ramen.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan.

Skönhetsrådet finner att platsen, som i huvudsak redan är hårdgjord, lämpar sig väl för bebyggelse. Västerled är i Översiktsplanen utpekad som ett s.k. urbant stråk och förutsätts stärkas rumsligt med ny bebyggelse.

Liksom vid andra s.k. urbana stråk saknar rådet en sammanhållen idé om hur gaturummet ska utvecklas och vilka andra ambitioner staden har än att enbart bebygga gatans sidor. En större samordning av de redan föreslagna kompletteringsprojekten längs gatan vore välgörande.

Trots denna brist finner rådet att förslagets förtjänster är stora. De tillkommande volymerna har komponerats så att de, sin storlek till trots, väl korresponderar med den närliggande smalhusbebyggelsen.

Detaljeringsgraden är genomgående hög i förslaget och lämpliga material används i byggnadens fasader. Rådet bedömer att förslaget,

tack vare sin förhållandevis modesta höjd inte medför negativa konsekvenser för det angränsande riksintresset Olovslund.

Stockholm Vatten och Avfall

VA-försörjning VA-anslutning kan beredas till den avstyckade fastigheten via befintliga ledningar för spillvatten, dagvatten och vatten i Abrahamsbergsvägen.

Anslutning till befintlig vattenledning i Abrahamsbergsvägen innebär att lägsta vattentryck i förbindelsepunkt motsvarar nivån +50 m vilket vid normalt anordnande av installationen kan innebära att intern tryckstegring erfordras för tappställen över nivån +30 m. Sådan tryckstegring bekostas ej av Stockholm Vatten och Avfall. I korsningen Abrahamsbergsvägen/Västerled finns möjlighet att ansluta till ledningsnät med lägsta vattentryck i förbindelsepunkt motsvarar nivån +70 m vilket vid normalt anordnande av installationen kan innebära att intern tryckstegring erfordras för tappställen över nivån +50 m. Sådan tryckstegring bekostas ej av Stockholm Vatten och Avfall.

Möjligheter till infiltration och perkolation i området behöver undersökas på plats för att se om föreslagen dagvattenhantering kan fungera. För att grönytor som används för LOD ska kunna uppfylla åtgärdsnivån, dimensioneras ytbehovet utifrån grönytans ytliga magasineringsvolym samt infiltrationshastigheten i marken. Volym och ytor som behöver planeras in för att nå åtgärdsnivån kan därmed behöva uppdateras.

Principskiss för dagvattenhanteringen kan gärna förtydligas så att det framgår vilka ytor som avleds till respektive anläggning. Dagvattenutredningen bör stämmas av mot stadens checklista för dagvattenutredningar, se särskilt Steg 2. Anslutning av dagvatten och spillvatten från området ska förberedas i separata ledningar fram till förbindelsepunkt för att möjliggöra eventuell framtida duplicering av det allmänna nätet.

Dagens V A-servis till befintlig bebyggelse inom fastighet Geografiboken 1 är placerad i infarten till fastigheten. Enligt den nya detaljplanen ansluter förbindelsepunkten mot den nya avstyckade fastigheten. Rättighet måste säkras för att ledningen ska kunna vara kvar.

Stockholm Vatten och Avfall har en prioriteringsordning för insamlingssystem där maskinella system i första hand alltid ska väljas vid nybyggnation (stationär sopsug, bottentömmande behållare eller mobil sopsug). Insamlingssystem behöver däremot komplettera varandra, t.ex. genom insamling av förpackningar och

tidningar i miljörum medan restavfall samlas in via sopsug eller markbehållare och matavfall via sopsug, markbehållare eller matavfallsskvarn till tank. Vid mindre avfallsmängder kan dock kärl vara lämpligt även för rest- och matavfall.

För att bidra till stadens mål om ökad matavfallsinsamling bör system för detta finnas med vid nybyggnationer. Från 2021 kommer det dessutom bli obligatoriskt med matavfallsinsamling för verksamheter som serverar fler än 25 portioner per dag (motsvarande börjar gälla 2023 för hushåll och övriga verksamheter). Insamling av matavfall kan ske via maskinell hantering eller i kärl. För verksamheter med större volymer matavfall (t ex restauranger) kan matavfallsskvarn till slutan tank användas för en effektiv hantering. Ett tanksystem som omhändertar både fett- och matavfall, en så kallad kombitank, rekommenderas för eventuell restaurang.

Då det planeras för ett vård- och omsorgsboende är det viktigt att se över dimensioneringen av avfallsmängder och anpassa insamlingssystemet efter den verksamhet som kommer bedrivas.

Vid vidare utredning under planarbetet är det viktigt att säkerställa att de hämtfordon som används för valda insamlingssystem kan framföras inom området och angöras vid hämtplatserna.

Angöringsplatser ska vara anordnade så att hämtfordon inte blockerar övrig trafik samt utformade så att hämtpersonalen kan stiga ur på ett säkert sätt, t ex genom att upprätta lastplatser eller parkeringsförbud. Angöring och behov av lastplats/p-förbud ska hanteras i tidigt skede.

Övriga remissinstanser

Sakägare enligt fastighetsförteckning

Boende, Kummelvägen

Påpekar att samrådsprocessen varit odemokratisk då det varit svårt att få tillgång till samrådsmaterial. Kräver en mer omfattande landskapsanalys med spridningsmönster för närområdets salamandrar/groddjur då utförd naturvärdesinventering är begränsad. Upplyser om skillnad i information i naturvärdesinventering för Olovslunds station och denna i fråga om salamandrar.

Två boende, Abrahamsbergsvägen

Anser det vara anmärkningsvärt att EFIB ej informerat boende om att det är samrådstid. Vill veta varför man valt denna plats att bygga på och att det finns andra lämpade platser. Anser inte förtätning är en hållbar modell då det medför brottslighet. Anser att storleken på

byggnaden är oproportionerlig för miljön. Byggnaden anses inte efterlikna bebyggelse i smalhusområdet sätt till täthet, grönytor, avstånd mellan byggnaderna vilket anses skapa trivsel, möjlighet till rekreation och hälsa. Anser att bebyggelsen kan utformas annorlunda gällande entréer, avfall, cykel- och barnvagnsförråd mm. Förslaget har p.g.a. sin placering av entré och garage en genomfartsled där barn leker. Tunga fordon, ambulans, färdtjänst, taxi. Idag är det några få meter fram till vägen från entrén. Vägen saknar trottoar så det blir likställt med att man kliver rakt ut i en bilväg. Vill veta hur barnen skyddas. Vill veta vad som kommer att göras för att hantera materiella skador som kommer uppstå för hyresgäster inom fastigheten Geografiboken 1. Sprickor i väggar och tak, objekt som faller ner. Vill veta hur byggnadernas säkras under genomförande då sprängning och borrning förekommer, samt hur byggdamm och buller med mera hanteras under byggnationen. Anser att solljus utestängs för nuvarande fastigheterna, vilket har negativ effekt på hälsan för såväl de boenden som djurlivet och fauna. Regeringen har betonat vikten av barnanpassning vid byggnationer. Vill veta hur detta ska kunna uppnås med nuvarande förslaget så väl under byggfasen som när det är klart. Anser att smittspridningsrisken som blir stor när äldre och barn lever tätt inpå varandra. Vill veta vad som ska göras för att bevara den naturområde som finns mellan parkeringsplatsen och befintliga fastigheter. Ytan används frekvent av vuxna och är lektyta för barn och förskolebarn. Här finns en repstege i ett träd för lek. Vill veta vad som kommer att göras för att skydda djurlivet; hackspett, fladdermöss, nötskrikor, rådjur, ekorrar m fl. samt vad som kommer att göras för att bevara de äldre tallarna som finns mellan parkeringsplatsen och de nuvarande tre fastigheterna.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Har inkommit med ett alternativt förslag. Menar att det kan finnas jäv i processen mellan hyresvärden, byggaktören samt processen hos Stadsbyggnadskontoret gällande hantering av byggplaner, förstudier/analyser, försök till minimering av synpunkter från närstående, som avsteg från gällande planer i området. Anser att platsen inte är lämpad för förtätning och ett äldreboende pga. tillgänglighet till t.ex. mataffär och tillgänglighet med närliggande backe för Abrahamsbergsvägen som är lång och svår för äldre att gå i.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Har fått reda på att det är samråd sent i samrådstiden och tycker det är olyckligt samt anser att projektet borde sett till att informera om detta i god tid. Har endast fått reda på projektet när EFIB lät göra markundersökningar, men sedan dess har det varit tyst. Anser att byggnaden för äldreboendet blir väldigt stor och både höjden och

flygeln mot Abrahamsbergsvägen innebär att innergården kommer upplevas mörk och instängd. Den gångväg som finns idag till befintliga entréerna föreslås bli en gata för trafik genom området, vilket anses vara olämpligt. Många yngre barn boende i området leker och rör sig fritt mellan portarna och i den lilla grönytan mellan husen och parkeringen idag. Upplýser om att det finns två entréer till förskolor där det är hämtning och lämning morgon och eftermiddag, dvs ungefär samtidigt då det kan vara mycket servicetrafik till ett äldreboende. Även om den nuvarande parkeringen kanske är tråkig så skymmer den i alla fall inte solen, och man har dessutom en utsikt till träden och villabebyggelsen runtomkring. Vintertid kommer förmodligen inte solen synas alls från någon av befintliga byggnaderna utom på översta våningen, det verkar dock inte vara analyserat i utredningen. Vill att synpunkterna beaktas i fortsatta processen för att säkerställa en trygg och bra miljö för oss boende i området.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Anser att det inte är bra att bygga här pga. de barn som bor i de angränsande byggnaderna samt att de alltid leker ute och djuren och fladdermössen som bor här.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Menar att överklaga planen. Önskar jag se den detaljplan och de områdesbestämmelser som inrymmer och godkänner detta utförande. Anser att förslaget motsäger flera av Boverkets byggregler om hur rimliga boendeförhållanden ska se ut. Belyser att hyresgäster som hit har gjort pga. det är ett lummigt och grönt område och en bra miljö. Vård- och omsorgsboendet blir en minst sagt skrymmande byggnad som förstör utsikten för de boende, och som inte passar in rent arkitektoniskt i den omgivande miljön. Upplýser om att det blir färre parkeringsplatser för boende till en betydligt högre hyra. Var ska parkeringsplatser för de boende samt personal i vård- och omsorgsboendet få plats. Det blir ett betydligt ökat trafikflöde mellan byggnaderna, bl.a. för sophämtning mm, vilket medför stor risk för barn- och äldre och riskgrupper då de kommer vistas på dessa utomhusytor. Vill veta om en trafikriskanalys utförts. Vill veta hur buller från trafiken hanteras så att det blir en godkänd boendemiljö när bullerplanket tas bort. Anser att det är tung trafik på Västerled som sannolikt kommer att bli tyngre. Dagsljus som det finns lagstiftat att boende ska kunna få tillgång till, försvinner till stor del. Förskolans utomhusmiljö påverkas negativt. Befintliga grönytor är viktiga av bla. barnens välmående fysiskt och psykiskt. Det finns en gräns för hur tätt man får bygga. I det här förslaget blir det en minimal utomhusyta mellan byggnaderna, vilket bland annat kan medföra brandfara. Ifrågasätter att barn ska leka nära en bilväg då avgaser och partiklar från

bilvägar ökar hälsorisken. Vill veta om man förhållit sig till barnkonventionen. Vill veta om luftmätningar för att utreda om luftvärdena är godkända för barn och boende.

Två boende, Abrahamsbergsvägen

Motsätter sig inte att det ska byggas ett äldreboende. De äldre behöver någonstans att bo och det ska självklart prioriteras framför parkeringsplatser. Anser att de inte fått någon information om bygget, vilket är allvarligt, förutom att EFIB informerat dem om att geotekniska provtagningar gjordes inför ett eventuellt bygge. Framför att angränsande byggnader har inte tillgång en egen gård, då den är tillägnad förskolan i bottenplan, därför används grönytan invid parkeringen och den i dagsläget ofrafikerade gatan som gård för lek och umgänge. Barnen använder grönområdet och vägen dagligen på eftermiddagarna för att göra gympa på gräset, leka i mattställningen, rita med kitor på asfalten och cykla. Det finns också ett klätterträd med repstege vid parkeringen som barnen leker mycket i. Vidare finns grillmöjligheter, bänkar och grönområden som uppskattas av oss boende. Önskar att det endast byggs på parkeringsytan för att spara grönområdet, och att äldreboendet är stort och byggs nära inpå och att det istället blir lägre och mindre. Flygeln är nära inpå vilket innebär insyn, försämrad utsikt och skugga. Om flygeln tas bort innebär det dessutom att vändplanen kan breddas och därmed kan genomfartsleden undvikas. Förslaget innebär färre och dyrare parkeringsmöjligheter. Föreslagen kvartersgata med sopbil samt ambulansinfart är otänkbar då det innebär risk för barn och buller även under byggtiden. Genomförandet av förslaget kommer det att innebära att dottern ska byta förskola då det inte anses att det är en lämplig miljö för henne under byggperioden. Ifrågasätter om det är lämpligt med en byggarbetsplats så nära en befintlig förskola. Vill veta om det gjorts en riskanalys över hur förskolebarnen kommer att påverkas av det. Det framförs att grönytan är hem för hackspettar som är fridlysta, rävar, insekter och fladdermöss. Anser det vara viktigt att bevara gröna områden bevaras av miljöskäl.

Två boende, Abrahamsbergsvägen

Ifrågasätter om placeringen är lämplig för ett äldreboende. Framför att det är den mest trafikerade korsningen i Abrahamsberg. Framför att det finns andra tomter inom stadsdelen t.ex. den provisoriska förskolan nära planområdet. Anser att boende inte fått någon information från EFIB utom i höstas när man meddelade att det skulle vara en typ av besiktning av markytorna. Anser att beslutet om att ta fram förslag eventuellt bara gynnar EFIB. Framför att äldreboendet är tänkt att vara fyra våningar högt vilket kommer att skugga de befintliga husen. Framför att parkeringsplatser ersätts med färre och blir dyrare. Anser att konsekvensanalysen inte tar

hänsyn till de boende i området då grönytan försvinner. Vill veta hur djurliv påverkas av förslaget. Det framförs att det finns fåglar t.ex. hackspettar, samt rådjur, räv och fladdermöss. Vill veta hur säkerheten blir för främst barn med den ökade trafik förslaget genererar. Framför att det kommer vara buller, damm och byggtrafik i området under byggtiden. Vill veta hur pålning påverkar befintliga byggnader gällande sprickor och sättningar.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Anser att hyresgästerna ej blivit informerade att bygget ska bli av förutom att EFIB informerat dem om att geotekniska provtagningar gjordes inför ett eventuellt bygge. Äldreboendet är tänkt att vara fyra våningar högt vilket kommer att skugga de befintliga husen. Byggnadens fotavtryck och trafiklösningar anses orimliga. Anser att gångvägen som blir kvartersgata idag är i stort sett ofrafikerad och blir en trafikerad väg, vilket är otänkbart med hänsyn till förskolan och boende. Grönytan utanför befintliga byggnader fungerar som innergård för boende. Anser att bygget inte tagit tillräcklig hänsyn till barnperspektivet eftersom barnen inte har en plats utomhus nära byggnaderna. Grönytan är ett viktigt habitat för mängder av djur och insekter t.ex. fladdermöss, hackspett, gröngöling, räv, hare, rådjur m.m. Framför att befintliga byggnaders uppförande var omdiskuterat i förhållande till att marken ansågs vara en del i ett sammanhängande grönområde. Anser att spridningskorridorer för djur och växter är viktiga och att man inte ska ta bort dem. Hänvisar till Naturskyddsföreningens arbete i att bevara gröna kilar:

<https://stockholms-lan.naturskyddsforeningen.se/natur-grona-kilar/>

Befarar att flera av de gamla träden kommer huggas ner och då förvinner en viktig livsmiljö för insekter, fladdermöss och fåglar som nu har träden som habitat. Framför att det kommer vara buller, damm och byggtrafik i området under byggtiden. Vill veta hur pålning påverkar befintliga byggnader gällande sprickor och sättningar. Anser att tillkommande trafik såsom sopbilar ökar bullernivån, riskerna för olyckor och bidrar till en sämre livsmiljö för boende och barnen.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Är förskräckt över förslaget då det anses vara för stort och skrymmande i förhållande till miljön och området. Föreslår att göra om temporär förskola i närheten till äldreboende då byggnaden är mindre och ev. ett till litet på förslagens plats som kan minska buller från Västerled. Framför att det är det istället är bättre, ur trivsel och säkerhetsperspektiv, för äldre med mindre enheter som också skulle passa in i området bättre. Det saknas redan idag mer plats för alla barnen runt byggnaderna. Trafiken är redan för störande från Västerled, dammet och smutsen påverkar redan hälsan negativt. Solen anses inte få skymmas mer. Anser att det inte kommer gå att

bo kvar under denna byggnation under 2-3 år. Byggnaderna har brister på underhåll både inne och utanför redan.

Boende, Abrahamsbergsvägen

I september fick de en lapp i brevlådan där man gick ut med information om att man ska genomföra en geoteknisk undersökning på parkeringsområdet. Någon vidare information har ej kommit oss hyresgäster tillhanda. Ifrågasätter om förslaget måste bli ett ålderdomshem och om det är lämpligt att bygga här. Anser att det material som tagits fram är ett rent säljmaterial. Varför inte bostäder med ett tydligt hållbarhetsfokus. Anser att det är en alltför kraftig förtätning. Kan man bygga mindre. Anser att det är en stor trafikfara att bygga en utfart mot Västerled som är tungt trafikerad av både cyklister och bilar. Vill veta om det kommer sättas upp bommar för att begränsa trafik på kvartersgata. Menar att trafiken för hämtning och lämning till förskolan är stor och att det endast finns tre parkeringsplatser för detta på Abrahamsbergsvägen, vilket anses komma att öka trafiken på kvartersgatan. Menar att följande kommer bli sämre. Ökad trafik osäkerhet - transporter, ambulanser, besökare, sopbilar, övriga bilar. Framför att det blir färre parkeringsplatser och dyrare. Vill inte bli av med det grönområde som finns framför byggnaderna då barnen leker där dagligen samt att vi ofta nyttjar grillplatsen och det finns ett rikt djurliv. Framför att de velat rusta upp gården men att Efib inte gett någon respons på detta. Framför att innergård mellan befintliga byggnader nyttjas av förskola och inte av boende. Menar att om man tar bort grönytan så har inte barnen någonstans att leka. Barnen kommer inte längre kunna springa rakt ut från husen för att leka. Det innebär att barnen kommer få minskad tid för utelek. Kan man kräva att Efib säger upp husets förskola och istället bygger lägenheter i huset så att gården kan nyttjas. Den bortre gångvägen vid det östra huset anses försvinna. Här cyklar mina barn och andra varje dag till skolan. Vi behöver våra gångvägar och gemensamhetsytor.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Är kritisk till byggplanerna. Bor i befintliga byggnader med familj. Anser att yta där provisorisk förskola idag är vid Abrahamsbergsvägen kan bebyggas istället. Anser att det kommer bli svårt att hitta parkeringsplats under byggtiden och är bekymrad då personen arbetar nattetid och vill inte promenera långt ifrån bostaden mitt i natten. Framför att det är stor gemenskap mellan grannar och barn inom byggnaderna och de nyttjar grönområdet framför byggnaderna. Barnen främst kan röra sig fritt inom området. Är orolig över vart alla barn ska samlas och leka om förslaget genomförs. Anser att kvartersgatan är olämplig pga. säkerhetsskäl.

Två boende, Abrahamsbergsvägen

Föreslår att säkerställa tillräcklig höjd för att trafik på Västerled inte ska upplevas störande för boende, speciellt på Abrahamsbergsvägen 91. Framför att antalet lägenheter inom fastighet Geografiboken kommer öka med 200%, förslag är att minska det nya vårdboendet till max 3 plan och maximalt 60 nya lägenheter. Anser att man ska utvärdera markparkering på fastighetsyta längs med Abrahamsbergsvägen på sidan om befintlig byggnad. Säkerställ förbud mot infart från Västerled. Säkerställ förbud för genomfart för trafik från nya vändplanen förbi befintliga bostadshus ut på Västerled, förbudet gäller alla utom boende i fastigheterna. Säkerställ så många av dom 20st p-platser som är tilltänkta för boende i befintliga bostadshus utrustas med laddbox för el-bil. Föreslår att utöka öppen parkberedning bakom och sidan om befintlig bebyggelse Abrahamsbergsvägen 87-91.

Två boende, Tapetserarvägen

Är starkt emot byggprojektet. Det är beklämmande och bekymmersamt att inte barnperspektivet tas med i bilden. Analysen tar inte hänsyn till barnens trygghet när det kommer till ökad trafik. Vi är därtill oroad för om markarbeten kommer att medföra skada på fastigheter (liksom vår) i angränsande omgivning.

Boende, Västerled

Har förståelse för att det behövs mer bostäder, speciellt för äldre i området men anser att storleken och utseendet inte passar utan det borde bli mindre och bättre anpassat till Brommas atmosfär. En anpassning skulle ge en mjukare övergång mellan de stora flerbostadshusen i Abrahamsberg och de små enfamiljsvillorna i Ålsten. Anser att projektet "Alba projektet" längs Västerled tagit hänsyn till Brommas atmosfär. Är oroad för om markarbeten kommer att medföra skada på fastigheter (liksom vår) i angränsande omgivning.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Är helt emot förslaget. Vill ansluta till synpunkterna som är inskickade från övriga hyresgäster på Abrahamsbergsv 89-91. Vill understryka att det är mycket trafik redan i området och det här blir mycket mer och tung trafik. Parkeringsplatserna försvinner och det byggs ett garage som blir dyrare.

Boende, Abrahamsbergsvägen

I september 2019 fick boende information där Efib gått ut med information om att man ska genomföra en geoteknisk undersökning på parkeringsområdet. Någon vidare information har ej kommit oss hyresgäster tillhanda. Anser att det är odemokratiskt att inga boende frågats inför projektets utveckling. Anser att det finns gränser för hur mycket Bromma kan förtätas och att man inte ska förtäta

varenda grön yta som finns. Ifrågasätter om äldreboende behövs och om man inte ska vänta till när behovet av äldreboenden är större. Ifrågasätter om placeringen av förslaget är rätt avvägt. Anser att urbanisera Västerled är fel och att det strider mot områdets ursprungliga utformning. Ifrågasätter om byggnaden kommer klara bullernivågränsen i framtiden. Anser att bebyggelsen är för stor då det tar större delar än själva parkeringsplatsen i anspråk och påverkar de boende. Ifrågasätter varför man inte bara bygger ett smalhus. Anser inte att byggnaden följer byggnadsutformningen i Abrahamsberg och att det inte alls blir ett smalhus utan att man gömmer det genom att placera en flygel. Anser att byggnaden är ful och institutionsliknande. Anser att placeringen i trafik Korsningen är fel då de boende kommer ha sina lägenheter vända mot vägen. Ifrågasätter förslagets uteplats i korsningen Abrahamsbergsvägen/Västerled där den är utsatt för buller. Föreslår att både huset och dess infart, inklusive egen vändplan, ska få plats på ytan för den nuvarande parkeringsplatsen. Anser att kvartersgatan blir en stor trafikfara för barn och äldre som bor i de angränsande byggnaderna och att detta inte får genomföras. Anser att bullerplanket inte ska öppnas upp då det get mer buller och skapar risk för barnen. Framför att Abrahamsberg är byggt med luft och grönska emellan och anser att projektet frångår detta. Det är beklämmande och bekymmersamt att inte barnperspektivet tas med i bilden. Analysen tar inte hänsyn till barnens trygghet när det kommer till ökad trafik. Anser att buller- och trafiksituationen kommer att bli katastrofal då förslaget kommer alstra mycket trafik på gården t.ex. personbilar (personal och besökare), sopbilar, leveransbilar, servicebilar, taxi/färdtjänst, ambulanser, smittrafik etc. Byggtiden på 2-3 år kommer att medföra stora problem med buller från bl.a. sprängningar och pålning, vibrationer, byggdamm, trafiksäkerhet och tillgänglighet. Vill veta hur man ersätter att hyresgäster inte kommer kunna använda sina balkonger och om Efib har evakueringslägenheter.

Boende, Orrspelsvägen

Protesterar mot planförslaget. Anser att parkeringssituationen redan idag är ansträngd och att för få parkeringsplatser planeras i garaget som dessutom är dyrare. Fler bilar kommer att trängas på områdena runt omkring. Kräver att Efib planerar fler parkeringsplatser. Är tveksam till om besöksparkeringarna till äldreboende kommer att räcka. Instämmer inte att fastigheten skulle smälta in i kringliggande miljö då det inte alls liknar de smalhus som finns tidigare i detta område i Abrahamsberg. Fastigheten är både högre och dessutom betydligt bredare komplex. Fastigheten borde inte tillåtas bli högre än kringliggande fastigheter dvs maximalt 3 våningar. I tidigare beslut har man belyst att "både Abrahamsberg och Ålsten betecknas som kulturhistoriskt värdefulla miljöer". Detta område har och kommer även fortsatt avsevärt förtätas med

åtskilliga fastigheter. Med ovanstående argument motsätter vi oss å de starkaste dessa planer på nybyggnation i nuvarande utformning.

Boende, Tapetserarvägen

Har förståelse för att Stockholm behöver förtätas och boenden till äldre skapas. Anser att området redan är tätbebyggt idag. Framför att Tapetserarvägen och hela trädgårdsstaden är riksintressen och uppmanar att utreda om det är okej ur riksintresseperspektiv att bygga äldreboendet. Framför att det finns få parkeringsplatser och är orolig över mängden ny trafik i form av de som arbetar där, anhöriga och besökare mm. som tillkommer i och med förslaget. Anser att då de boende i angränsande hus inte har en innergård i förslaget så finns det risk för olyckor för de barn som leker där idag. Ökad trafik i och med förslaget anses öka risken för olyckor.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Framför att det är ett ganska stort antal barn och personal i förskolan i angränsande byggnader. Personen arbetar inom äldreomsorg och framför att ett boende i denna storlek uppskattningsvis kräver en bemanning på 20-25 personer/dag, 15 personal/kväll, 5 personal natt. Förutom omsorgspersonal finns sjuksköterskor, paramedicinsk personal, samordnare och verksamhetschef i verksamheten. Uppskattningsvis kommer 40-45 personer/dygn bemanna verksamheten. Framför att arbetsplatsen är en verksamhet med många transporter av personal och besökande. Trafikbelastningen kommer att bli enormt hög i området med personal, anhöriga, dagliga varutransporter, bilar som ska parkeras, ambulanstransporter mm. från äldreboendet, förskolan och dessutom de personer som hyr lägenheterna i hyresfastigheterna. De äldre bor dessutom inte längre tider på äldreboendet då de oftast är mycket sjuka när de flyttar in vilket innebär in och utflyttningar i verksamheten som dessutom kommer att belasta området. Anser att det är dåligt och ogenomtänkt ur de äldres perspektiv och anhöriga att placera äldreboendet i en vägkorsning då Västerled och Abrahamsbergsvägen är kraftigt trafikerade vägar. Framför att de äldre inte kommer ha några grönområden att vistas i då befintliga hyreshus ligger nära samt att barnen som bor i hyresfastigheterna bör ha ett område att leka i. För de äldres välbefinnande bör en trädgård/grönområde finnas i anslutning till boendet. Rullstolar kräver plats och personer med demenssjukdomar mår bra av att komma ut i naturen för att bli lugna. Det föreslås inget utrymme för detta. Inte alltid bra att blanda små barn med äldre på vård-och omsorgsboende, då det ofta är svårt multisjuka äldre ofta med kognitiva problem vilket ibland kan te sig skrämmande för små barn. De äldre uppskattar inte heller alltid små barn. Anser att det finns en smittrisk från barn som ofta är sjuka till sköra äldre som ju verkligen är ett aktuellt problem idag. Smittrisk är stor. Det enda

positiva är väl att äldreboendet kan komma att fungera som ett bullerplank för hyresgästerna mot Västerled.

Boende, Kummelvägen

Anser att de är en för hög byggnad för kvarteret då de flesta lägenheter i närheten, nära Västerled är 3 våningar. Lägenheten som är där nu får ingen luft och blir instängt. Vill veta om man kan få kompensation för olägenheter i och med sprängning och parkering. Vill veta vad för kompensation för de boende som föreslås. Framför att det inte framgår om infarten är från Västerled eller Abrahamsbergsvägen och att infart mot Västerled är olämpligt pga. cyklisters säkerhet. Anser att förslaget har påverkan för barn, luft, osv. Med 80 mera lägenheter, betyder mera buller, bilar, transport, ambulans, tjänstepersoner, de som jobbar på äldreboende. Det är redan farligt för barn att cykla, men bli ännu mera med ökade trafik. Vill veta om man tänkt sänka hastigheten på Abrahamsbergsvägen med hänsyn till cyklister och säkerhet för fotgängare. Vill veta hur många träd som fälls och vilka miljökonsekvenser det innebär set till omgivande pågående stadsbyggnadsprojekts påverkan på naturmiljön. Vill veta varför det byggs, när man anses vara klar, om södra sida av Västerled ska bebyggas, när man enligt Stockholms miljöbalk ska bevara biologisk mångfald. När ska man kunna lita på att naturområdena bevaras. När det ska minskas på parkeringsbyggandet. Anser att förslaget kommer påverka området genom ökad trafik, ökat buller, ökat koldioxid-utsläpp, mer skugga för lägenheter bredvid, och bli varmare.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Framför synpunkter på hur dagens fastighet inte underhålls av hyresvärden. Ifrågasätter hur hyresvärden ska klara att underhålla ytterligare en byggnad när de inte underhåller befintliga.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Anser att informationen om det planerade bygget har varit mycket bristfällig och missledande. EFIB informerade i september 2019 om att ett äldreboende ska byggas på parkeringsplatsen men har i förslaget tagit anspråk på hela innergården. Anser att möjligheten för boende att umgås nyttja gården försvinner. Barnen berövas sina lekytor. De djur och fåglar som vi ser här berövas sina habitat. Istället får vi en ny genomfartsgata direkt utanför våra ytterdörrar och hela innergården avser man att förvandla till en enda stor trafikplats. För mig som äldre blir allt detta mycket besvärligt. Anser att planen måste göras om. Den planerade byggnaden måste minskas i storlek så att det endast blir den nuvarande asfalterade parkeringsplatsen som används. Vår gröna innergård måste bibehållas och den planerade samt den nya genomfartsgatan slopas. Ifrågasätter varför EFIB/Panorama valt att inte tala med/inkludera

oss boende i projektplanerna. Anser att det i planbeskrivningen skrivits felaktiga påståenden om hur boende upplever boendesituationen, vår sociala interaktion, vår användning av gröna ytor och uteplatser. Byggnaden för äldreboendet ser verkligen hemsk ut. Det planerade Vård- och omsorgsboende måste minskas i storlek eller helt flyttas.

Påminner mest om en "öststatsinstitution" samt är kritisk till de långa korridorerna och anser att det inte är en bra boendemiljö. Huset avviker från övriga smalhus i Abrahamsberg och är placerat mitt i en mycket trafikerad vägkorsning. Ifrågasätter varför att de äldres uteplats för umgänge är placerad utanför huset, mitt i vägkorsningen. Föreslår att byta plats för huset t.ex. Abrahamsbergsvägen nr 92 som inte används. Anser att den planerade genomfartsgatan på innergården och utfarten till Västerled måste slopas. Innebär en massiv ökning av trafiken och utgör en stor trafikfara för de boende, särskilt barn och äldre. Anser att boendes gröna ytor måste bibehållas, inklusive alla träd och buskar. Detta är fastigheternas lektytor för barnen och plats för grannarnas sociala interaktion/umgänge.

Flera boende, Abrahamsbergsvägen

Lämnar in frågor och synpunkter i ett dokument på 56 sidor med 89 namnunderskrifter. Dokumentet finns i sin helhet som en diarietörd synpunkt och sammanfattas nedan. Boende framför bl.a. frågor angående föreliggande arbete till detaljplaneförslaget, genomförandet av byggnaden samt vilka konsekvenser förslaget får. Många frågor rör ej planprocessen och kommer därför inte bemötas. Synpunkterna rör främst boendes säkerhet med fokus på konsekvenser för de barn som bor i byggnaderna samt konsekvenser för förskolan. Boende hänvisar till olika lagar:

Hänvisar till plan- och bygglagen (1987:10) 3 kap 2§, 12§, 13§, 15 §. Menar att planförslaget strider mot 3 kap 2§ där det står att byggnader skall placeras och utformas så att de eller deras avsedda användning inte inverkar menligt på trafiksäkerheten eller på annat sätt medför fara eller betydande olägenheter för omgivningen. Anser att stadsbyggnadskontoret inte tagit hänsyn till de aspekter som hänvisas i Miljöbalken (1998:808) 5 kap 2 § samt 6 kap 2§, 3 och 7§ samt kap 9 9 §. Anser inte att Stadsbyggnadskontoret tagit hänsyn till de aspekter som hänvisas till i Miljöbalken (1998:808) för att kunna göra ett en bedömning av om en MKB är nödvändig eller inte. Hänvisar till Miljöbalken (1998:808) 32 kap 1§, 3§ och 6 §. Vill veta om grannar får skadestånd för de olägenheter som skapas i och med planförslaget. Hänvisar till naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser enligt miljöbalken 2 kap och 26 kap 19 §. Vill veta hur bullernivån kan säkerställas under byggtiden. Hänvisar till boverkets allmänna råd (2015:1) om friyta

för lek och utevistelse vid t.ex. förskolor. Vill veta hur trafik, damm och olägenheter kan säkerställas samt vilka åtgärder som menas till förskolebarnen. Hänvisar till strålskyddslagen (2018:396) 3 kap 5 § och 6 §. Vill veta hur fastighetsägaren kommer optimera strålskyddet. Hänvisar till plan- och byggförordningen (2011:338) 9 §. Vill veta om andra risker kan förekomma under byggtiden som kommer påverka barnens hälsa. Instämmer inte med salamanderinventeringens slutsatser och menar att utredningen bör genomföras för att säkerställa att projektet inte riskerar en art som är skyddad enligt artskyddsförordningen (2007:845) och upptagen i EU:s Habitatsdirektiv (direktiv 92/43/EEG). Anser att det är allvarligt att vi inte fått någon information om bygget, hur och vart det ska byggas eller om möjligheterna att lämna in synpunkter under samrådstiden. Vill veta vilket ansvar EFIB har att informera och involvera de boende under planprocessen. Anser att det saknas information om vilka konsekvenser förslaget ger de boende. Ifrågasätter hur stadsbyggnadskontoret motiverar att ställa de äldres framtida behov framför de boende barnens nutida behov. Framför att vårdboendet kommer generera mycket biltransporter och ifrågasätter om det är lämpligt att placera nära befintliga byggnader då det finns mycket barnfamiljer och förskoleverksamhet. Anser inte att stadsbyggnadskontoret inte tagit hänsyn till de aspekter som hänvisas till i Miljöbalken för att kunna göra en bedömning av om en MKB är nödvändig eller inte. Vill veta hur man kommer att säkerställa att trafik, damm och byggbuller inte stör de boende och förskolan under byggtiden samt varför man inte utrett detta mer utförligt. Anser att barnkonsekvensanalysen är felaktig och missvisande samt olämplig som beslutsunderlag. Framför att man inte valt att inkludera boende. Redogör för vilka delar i barnkonsekvensanalysen som är felaktig. Framför att naturytan centralt i planområdet används som gårdsyta av de boende och anser att det är en katastrof att den försvinner. Vill veta vilka risker samt olägenheter specifika faser under byggtiden t.ex. schaktning har på de boende och förskolan. Vill veta vilka radonvärden som finns inom befintlig kvartersmark för förskolan och om fastighetsägaren kommer att optimera strålskyddet samt om det innebär risker för boende och barn. Vill veta hur fastighetsägaren kommer att optimera strålskyddet så som anges enligt strålskyddslagen (2018:396) Kap 3 Paragraf 5 och 6. Vill veta hur man säkerställer att boende och barnen skyddas av buller, byggdamm t.ex. kvartsdamm och vibrationer. Vill veta om det kan uppkomma skador på befintliga byggnader och vilka risker det skulle innebära för boende t.ex. sprickor, att husen sjunker då de står på lergrund. Vill veta hur man kommer lösa parkeringsplatser åt de boende under byggtiden. Vill veta hur man kommer att kompensera de boende för olägenheter t.ex. buller

under byggtiden. Anser att planförslaget innebär trafikrisker för barn och att konsekvenserna av detta inte benämnts. Ifrågasätter om man tagit hänsyn till barnkonventionen t.ex. då man valt att placera vårdboendet i ett barntätt område och hur barnens rättigheter tas tillvara om man inte inkluderat dem i framtagandet av planförslaget. Ifrågasätter byggnadens fotavtryck samt om man kan begränsa det till enbart parkeringsytan, så att naturytor kan säkerställas. Framför att man inte kan säkerställa i planförslaget att naturyta sparas trots rekommendationer från naturvärdesinventeringen och FN:s klimatmål om biologisk mångfald. Instämmer inte med salamanderinventeringens slutsatser och anser att den behöver kompletteras för att säkerställa att projektet inte riskerar en skyddad art enligt skyddsförordningen och som är upptagen i EU:s habitatsdirektiv. Framför att det finns fladdermöss inom planområdet och framför att man inte får fänga, döda eller flytta fladdermöss samt inte förstöra deras boplatser. Anser att det behöver utredas så att inte arten riskeras. Framför att det inom planområdet setts ekorre, räv, hare, rådjur, humlor, nyckelpigor och hackspett. Vill veta varför ökad byggyta motiveras framför sparad naturyta. Vill veta hur man ser på ramverket "Post-2020 Global Biodiversity Framework" i relation till att man bygger bot natur inom ett ESBO-området och habitatnätverk för barrskogsfåglar och groddjur. Anser att då det anläggs ett vårdboende så kommer trafiken öka vilket utsätter groddjuren för trafikfara. Hänvisar till karta för habitatnätverk för groddjur där det anges att området vid Geografiboken 1 ligger inom höst troligt spridningsområde för groddjur vilket anses motsäga bedömningen som planbeskrivningen anger. Vill veta vilka konsekvenser för välmående för tall på gårdsytan samt insekter kommer få när den hamnar i skuggan av vårdboendet samt hur rödlistade arter som beskrivits i omgivningen kommer påverkas av att gårdsytan skuggbeläggs. Anser att om man minskar storleken så kan man säkerställa att natur behålls. Upplyser om skillnad i information i naturvärdesinventering för Olovslunds station och denna. Anser inte att förslaget är anpassat till Abrahamsberg och att det inte är ett smalhus. Anser att storleken är oproportionerlig för miljön. Hänvisar till PBL 3 kap 12 § och 13 § och anser att trots boverkets samt plan- och bygglagens angivelser har man tagit fram ett förslag som inte matchar tidigare bebyggelses ideal med smalhus eller luftig karaktär mellan husen då Förslaget ökar antalet lägenheter med 200% som gör att tätheten skär sig mot all annan bebyggelse i Abrahamsberg, Olovslund eller Ålsten. Instämmer inte i den bedömning som stadsbyggnadskontoret gjort att man inte behöver göra en kulturmiljöutredning eller konsekvensanalys för kulturmiljön. Anser att placeringen av vårdboendet inte är lämpligt då det finns mycket barn i befintliga byggnader och detta anses t.ex.

kunna öka smittorisken. Anser att barnens välmående försämras under byggtiden då de kan förväntas hållas inomhus.

Vill veta hur man resonerat när man bedömt att skuggpåverkan är rimlig, vad det innebär rent konkret och framför att detta inte står i planbeskrivningen. Vill veta hur många månader om året de befintliga lägenheterna, främst längst ned, balkonger, uteytor och förskolan, kommer skuggas. Hänvisar till Boverkets skrift Solklart och framför att man ska ta tillvara på den lagstiftning som gällde då de befintliga byggnaderna byggdes i ett nytt planförslag och vill veta hur man tagit i beaktning Boverkets riktlinjer. Vill veta hur många timmar sol mellan 09.00-17.00 som kommer att säkerställas för skugglagda lägenheter, lekytor och förskolegården under alla årstider. Instämmer inte att bedömningen som stadsbyggnadskontoret gjort att skuggningen är rimlig och menar att det inte framförs hur man resonerat i den bedömningen. Anser att det saknas solstudier för den mörkaste delen på året.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Anser att kommunikationen som Efib tidigare gått ut med i ärendet varit missvisande då förslaget tar större del av området i anspråk än enbart parkeringsytan som tidigare kommunicerats. Hänvisar till de ställningstaganden som gjorts i Start-PM för ärendet gällande byggnadens anpassning på platsen och att volymhantering är överdimensionerad för den anvisade marken. Anser att trafiklösningar också är överdimensionerade. Anser att föreslagen kvartersgata utgör en säkerhetsrisk för barn. Att grönområdet i mitten av fastigheten inte används av boende anses vara felaktigt. Anser att det är viktigt att bevara den gröna kullen ur ett barnperspektiv då den utgör en mötesplats för det stora antal barn i de befintliga fastigheterna. Anser att det bästa vore om grönområdet bevaras i sin nuvarande form och inte överläts till fastigheten för äldreboendet och inte bör planeras ett stängsel emellan samt att det är problematiskt med den korsande vägen. Att grönområdet i mitten av fastigheten inte används av boende anses vara felaktigt. Anser att det är viktigt att bevara den gröna kullen ur ett barnperspektiv då den utgör en mötesplats för det stora antal barn i de befintliga fastigheterna. Anser att det bästa vore om grönområdet bevaras i sin nuvarande form och inte överläts till fastigheten för äldreboendet och inte bör planeras ett stängsel emellan samt att det är problematiskt med den korsande vägen. Anser att det i barnkonsekvensanalysen är missvisande och innehåller falska påståenden. B.la. att Abrahamsbergsvägen är en lugn gata, vilket den inte är då det förekommer mycket trafik, buller och trafikrisker. En osäker miljö för barn att korsa. Föreslås hastighetsdämpande åtgärder på del av gatan som angränsar till fastigheten Geografiboken 1 t.ex. fartgupp. Anser att det är felaktigt i planbeskrivningen att ”föreslagen bebyggelse kommer inte begränsa

barns tillgång till grönytor negativt” då detta är ogrundat men att påståendet görs kan möjligen förklaras genom de brister som uppkommer i barnkonsekvensanalysen. Anser att det inte beskrivs i tillräckligt stor grad hur boende i de befintliga husen kommer att påverkas av ökade bullernivåer och vibrationer under byggnadstiden samt när bygget är klart då trafiken anses öka. Framför att befintliga byggnader har brister i ljudisolering och att ljud och vibrationer tränger in i lägenheterna. Anses att det behöver åtgärdas innan ett bygge startas. Anser att Efib bör göra en genomgång av befintliga brister i byggnaderna.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Anser att inget positivt kommer med förslaget och kommer troligtvis flytta samt att bygget förstör en fungerande boendemiljö för barnfamiljer, under och efter byggnation. Framför att personen med familj valde området då det var lämpligt eftersom att det inte fanns genomfartstrafik, vilket var lämpligt då barnen var små. Framför att ett av barnen har ett funktionshinder och att det fanns hiss var då behjälpligt. Att byggnaderna erbjuder stora lägenheter var även en aspekt till att de valde att flytta in i en av byggnaderna. Framför att det var positivt att förskola fanns i byggnaderna inom fastigheten. Framför att barnen använder gården mycket då det är trafiksäkert och barn kan t.ex. lära sig att cykla på den runda slinga som finns. Framför att barnen nu växt upp och etablerat sig i Bromma i egna lägenheter. Personen själv kommer vilja bo mindre, så den stora lägenheten kommer tillgängliggöras till nästa barnfamilj som vill flytta in. Anser att barnfamiljerna sviks i presenterat förslag. T.ex. är parkering viktigt att ha tillgängligt för barnfamiljer. Anser att om äldreboende planeras i del av fastigheten så är det lika bra att göra allting till äldreboende.

Boende, Abrahamsbergsvägen

Anser att det är oklart om barnperspektivet tagits med i planförslaget. Har även pratat med stadsbyggnadskontoret om det. Anser att åtgärd att göra kvartersgata till gångfartsområde inte är tillräcklig och trafik för vårdboendet kan börja använda genomfarten, en ökning av bilism på gården i form av taxi, färdtjänst, ambulans, angöringstrafik, servicebilar mm. Anser att det inte framgår av framtagna utredningar hur mycket bilanvändandet kommer ökar inom området och vill veta hur det påverkar trafiksäkerheten. Anser att det inte är okej att man i planförslaget inte kan garantera att kvartersgatan skulle användas av andra än de inom fastigheten. Anser att barnkonsekvensanalysen är missvisande då den framhäver att barnen inte kommer få några konsekvenser, vilket planen anses få och detta upplevs otryggt då utredningarna anses ligga som bedömningsunderlag. Har även pratat med förskolepersonal där de framfört att de inte delar barnkonsekvensanalysens perspektiv. Förskolepersonalen uttryckte då oro för barnens vila, barnens möjlighet att leka på gården om det blir en byggarbetsplats bredvid,

möjligheten att lufta vid byggdamm, trafiksäkerhet när de ska gå till parken och vi hämtning/lämning samt personalens parkeringsmöjligheter. Anser att det är viktigt att man inte presenterar en trafiklösning som skapar en trafikfarlig situation för barn.

Övriga, ej sakägare

Bromma hembygdsförening

Anser att den nya byggnaden är väl gestaltad och anpassad till karaktären på bebyggelsen i Abrahamsberg. Vi uppskattar detta.

Föreningen Bevara Bromma Grönt

Är positivt inställda till att det föreslås ett vård- och omsorgsboende då det finns ett behov i stadsdelen. Anser att det finns brister i samrådsförslaget. Vill framföra att boende i Bromma önskar behålla den struktur av grönområden som finns längs Västerled och att inte göra ett urbant stråk här, att gator och vägar på ett bra och vackert sätt ansluter till terräng och grönområden. Det planerade omsorgsboendet är en förhållandevis stor byggnad som kommer att ge en helt annan karaktär åt det område som idag är både öppet och luftigt med ett grönområde på andra sidan Västerled. Byggnaden är även mer massiv än de befintliga hyreshusen intill. Önskar en bebyggelse med mindre och "lättare" dimensioner för att inte ge Västerled karaktären av en "stadsgata". Håller inte med om att bebyggelse anpassas till omgivande utformning. Är negativa till närliggande projekt längs Västerled. Vill framföra att det är hög trafiktäthet i området och att de boende sannolikt kommer ha en begränsad rörlighet och kan vara utsatta för trafikrisker. Anser att det inte finns mycket utrymme avsatt för gångbana/trottoar, vilket kan ge en ökad risk för olyckor. I ärendets dokument Salamanderinventering, gjord av Calluna, beskrivs hur man bl.a. har inventerat förekomsten av salamander. Här bör påpekas att man gjort inventeringen när lektiden för salamander väsentligen redan är över (i juni månad) vilket med säkerhet har påverkat resultatet. Bifogade två foton visar 1) vattensalamandrar (både mindre och större arten) från en tomt längs Västerled, mitt emellan kv. Geografiboken 1 och "fyrvägsstoppet" vid Djupdalsvägen samt 2) på Stugvägen, som ligger närmare kv. Geografiboken. Bägge fotona tagna i början av april 2020. Dessa fridlysta groddjur påträffas mest under den tid de flyttar mellan övervintringsplatserna och leklokalen i Olovslundsdammen. Det finns även mindre dammar i Västerledsskogen mittemot den planerade bebyggelsen där de också har leklokaler. Planområdet ligger alltså inom två olika spridningsstråk för dessa groddjur. Ovanstående verkar inte helt ha beaktats i inventeringen. Det är dock en korrekt observation att den befintliga parkeringen och mindre grönytan i kv. Geografiboken inte är en lämplig övervintringslokal för dem. Anser att det är fårligt föreslaget antal parkeringsplatser för vårdboendet, besökare och

personal. Anser att boendet är långt ifrån tunnelbana vilket, tillsammans med obekväma och lång arbetstiden för personal, kommer medverka till resor via bil. Ifrågasätter förslaget på att lösa parkering i garage för redan boende, vilket ökar deras parkeringskostnad.

Två boende, Kvistbacken

Anser att det byggs alldeles för mycket i detta område. Snart finns inga grönområden kvar och trafiken kommer att öka, därför vill vi överklaga denna plan.

Flera boende, Djupdalsvägen

Anser att Bromma som är grönt, bebyggs allt mer och att gröna ytor försvinner. De går ofta till den här skogsbiten med barn och hund, då det inte längre finns andra platser att gå till.

Flera boende, Orrspelsvägen

Vänder sig starkt emot det planerade bygget vid hörnet Västerled-Abrahamsbergsvägen som inte passar in i närmiljön alls. Byggnadens höjd och form skiljer sig från närområdets fastigheter på ett markant sätt.

Boende, Kvistbacken

Anser att förslaget avviker mycket från Abrahamsberg där det normalt står smalhus och dessutom indragna bland uppvuxna träd och annan växtlighet, utan att dominera gatumiljön. Anser att den föreslagna huskroppen dominerar helt korsningen genom sin bredd och närhet till vägen. Övriga hörn i korsningen utgörs av grönytor och småhus. Vill framföra att det planerade urbana stråket inte kommer kunna leda fram till den aktuella korsningen då det på andra sidan, mot Ålsten, redan tidigare avslag därför att det finns förekomst av groddjur. Anser att det inte är aktuellt att bygga flervåningshus så nära Olovslund, som är riksintresse. Framför att gårdsytans grönska mot gården inte syns mot omkringliggande gator. Anser att upplevelsen av grönska kommer bli mindre, inte mer som det framförs i planbeskrivningen. Vill framföra att mycket människor passerar korsningen mellan Abrahamsberg och Ålsten och att förslaget innebär en osäkrare trafikmiljö för dessa. Anser att det finns andra platser inom kommunen som har bättre förutsättningar att skapa en sammanhållen urban känsla.

Boende, Kvistbacken

Motsätter sig byggplanerna av ett vård- och omsorgsboende på Västerled/Abrahamsbergsvägen främst av den anledningen den trafikökning detta skulle leda till på de redan hårt trafikerade småvägarna i närområdet.

Det anses att det föreslagna huset är alldeles för stort och framförallt för högt vilket inte passar in i i i närmiljön och skulle väsentligt förfula det unika angränsande småhusområdet Olovslund.

Karin Norlander
planchef

Hugo Barcelona Bergenwall
stadsplanerare